

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 5. Брой 23. Февруари 2002 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Докато снегът и илюзиите се топят

Дебелият сняг тази зима у нас спря живота и даде достатъчно време за размисъл – за ония които имат с какво да мислят. Не че можем да измислим кой знае какво, а просто да осъзнаем какво става около нас.

Пребрadena със синя забрадка “новата” столетница вече изкара стотина дни на власт. И какво се получи? Нищо, разбира се. Хората гласуваха за илюзии, и получиха илюзии. Какво друго можеха да получат? Ония които имаха глупостта да вярват в нескопосните предизборни обещания на пребоядисалите се надве-натри демократи – вече се сблъскаха с истината: разпадането на и без това хилавото босилеградско стопанство.

Положението в трикотаажното предприятие “Кобос” в Босилеград което работеше в състава на вранянската компания “Юмко” драматично се усложнява. Въпрос на време е кога тя ще хлопне капиите и ще изкара на улиците 400-500 души които и без това от три месеца насам не са си получавали смешните заплати от по 30-40 ДМ. Това за босилеградските условия не е шега работа.

Тия работници, предимно жени, които преди двайсетина години слязоха от околните села и даваха мило и драго на разни корумпирани “босове” само и само да постъпят “на държавна работа” са свързали живота си с един политически завод който няма как да оцелее. През това време домовете им по селата са запустели и разорени и няма с какво да ги възстановят. Пък и техните разбирания са вече такива, че не могат да си представят живота на село – след фабричните хали да влезнат отново в кошарите да ринат гюбре и да доят овце и крави. Пък и децата им са на училище, а и те вече нямат изградени навици за селска работа. Цяла една ценностна система е разорена и са създадени цели поколения обществени паразити които са свикнали държавата да им обезпечава всички условия за живот, за сметка на ръкопляскането на митинзите и гласуването на изборите.

Същото положение е разбира се, и в другите предприятия: “Зравлье”, “Бор”, “Транспортното”, “Напредък” – всички са фалирали и само е въпрос на дни когато две-три хиляди души ще се излеят на

улиците. Засега те все още се навъртат на работа, водят дела, грабят кой каквото свари и чакат. Чакат какво? Ами чакат “да се оправи”.

През това време на политически план, разни човеченца гонени от властолюбие и комплексите си за малоценност се обявяват за месии, говорят на хората това което те искат да чуят, обещават невъзможното и яхват властта с някакво детинско самочувствие: чуйте ни, вижте ни кои сме! И за да си придадат малко повече значение пред хората, започват да се занимават с глупости: сменяване на “чужди” и назначаване на “наши” хора на “влиятелни постове” – без да виждат че всички заедно потъваме, и че единствено можем да се спасим ако се хванем за ръцете а не за гушите.

Политическата партизанщина която проявиха новите (всъщност само пребоядисани) ДСС-демократи при сменяването на едни и назначаване на нови директори, много прилича на времето на върховенството на “морално-политическата подобност”, за сметка на компетентността и професионализма. Така че може да си завършил образованието си и на Сорбоната, нямаш ли благоволенieto на “бучавите мъже” – за нищо не ставаш.

В голямата политика също е тръгнало “напендек”. “Двете очи в главата”, Сърбия и Черна Гора станаха кривогледа, а Войводина пък иска да си сложи ключ на хамбара с житото и другата храна. Сръбските политици на всички това скърцат със зъби, защото от край време са свикнали да кусат дробено. Те все още не могат да се примирят с правилото, че демокрацията преди всичко подразбира чисти сметки. И че краят на великосръбската илюзия трябва да се плати и то скъпо.

Големият въпрос продължава да виси: може ли една насила създавана държава да се демократизира без да се разпадне? Малко трудно ще стане, въпреки че все още има хора които вярват в такова чудо. Интересно ми е какво мисли европейската дипломация и особено българската държава по този въпрос – ако изобщо мисли. Не за нас – за себе си. Защото едно гладно, озверено и изоставено от всички население, на границата на две държави не е гаранция за ничия национална сигурност.

Иван Николов

Промени в сръбски премени

Децентрализацията на властта и правата на малцинствата, покрай ред други фактори, са изключително важни елементи за доизграждане на демократичната конструкция на държавата. Отношението на властващите политически сили към тия изключително важни въпроси все още не е достатъчно ясно, главно поради това, че те все още не са скъсали с великосръбският национален идеал.

Гражданското общество изисква малцинствата да се третират като равноправни граждани с внимателно уравновесен подход към техните индивидуални и колективни права. Проектозаконът за малцинствата със своите определения за създаване на национални съвети /които се избират по един доста съмнителен начин/, ни връща назад – към културна сегрегация на малцинствата което в крайна сметка може да задоволи както елитът на националистическото мнозинство, така и елитите на малцинствата, защото по този начин и едните и другите си обезпечават синекурни длъжности в държавната система. Това е достатъчно да бъде запушена устата на ония които днес поставят малцинствените въпроси в Сърбия, но не е достатъчно за трайно и справедливо решаване на малцинствените проблеми като предпоставка за изграждане на демократично общество и стабилизация на региона.

Решаването на малцинствените проблеми, поне когато се касае за исторически и териториално обособените малцинства, е невъзможно без децентрализацията на Сърбия. Оттук се поставя въпроса: може ли Сърбия да се децентрализира без даване на автономии на някои региони населени с малцинства? Отговорът е – не. Защото това би било противоречащо на основните демократични принципи. Но това е невъзможно без конституционна реформа, и то не реформа чрез писане по поръчка на нови конституции каквато беше практиката с повечето югославски конституции, а по начина по който се донасят всички нормални демократични конституции в света – с избиране на конститутивно събрание.

Ако обаче се съди по изявленията и поведението на представителите на съюзното и републиканското правителство те нямат нищо подобно на ум. Така например външният министър на Югославия Свиланович на 20 ноември 2001 г. в София на журналистически въпрос: “Смятате ли че районите, населени с българи, могат и трябва да получат автономия?” – отговори: “Не, според мен децентрализацията на Сърбия не е на дневен ред. Трябва да се концентрираме върху засилването на общинските власти, които да поемат съответните отговорности. Така че не мисля че ще стане дума за друго решение”.

След проведените местни избори в Босилеград и Цариброд през изминалата есен, стана ясно какво г-н Свиланович подразбира под “засилване на общинската власт”: завеждане на “твърда ръка” и изместване

на националните проблеми на втор план, за сметка на извозване на боклука от улиците, варосване на спортни зали, снабдяване на бензиностанциите и ваксиниране на кучета от бяс. Под “засилване на общинската власт” се подразбира още и нарастването на политическата партизанщина при разпределение на работни места, което по същество си е връщане на старите златни времена на СПС.

Така бившият режим, изобилно подпомаган от някои люти “опозиционери” продължава да проигравя една след друга всички възможности за трайно и справедливо решаване на проблемите на малцинствата по демократичен път. Опасявам се, че след това ще настъпи времето когато никакви демократични решения няма да могат да бъдат прилагани. Приватизацията, безработицата и други икономически проблеми много лесно се прехвърлят на етническа основа, а от там нататък сценарият е много добре известен. На фона на тази наша сива действителност, цинично звучат “европейските” призови и послания с които редовно ни засипват всички политици от президента до кмета.

Новопечените “европейци” които напоследък доста се понавъдиха у нас, хем пледират за Европа, хем всекидневно на практика прилагат османлийските методи на управление, очевидно нямат намерение да се задълбочават в проблемите. Тяхната политика е от днес до утре. В техните смътни представи, Обединена Европа е някаква по-голяма Югославия или Сърбия, която може да задоволи нереализираните националистически амбиции на паланешките политиканти които все още се кипрят с шайкачите и кривоносите си шумадийски цървули, но дълбоко презират цялата европейска култура с изключение, разбира се, на западните коли и западните банкноти.

С балканският си манталитет никога няма да постигнем европейския просперитет ако ще в свила и кадифе да ни облекат. Основна предпоставка за европейския икономически просперитет е държавното и общественото устройство на европейските страни което по демократичен път разрешава етническите проблеми и дава възможност на хората да се занимават с икономиката си и културата.

Иван Николов

Как се решават проблемите на малцинствата в света – Оландските острови

Тази статия е предназначена за всички ония които търсят решение за нашите проблеми членувайки в сръбските политически партии. Това членство може би имаше някакъв смисъл докато траеше борбата срещу режима на Милошевич. Днес, когато формално погледнато, демокрацията е извоювана, е абсолютно безсмислено да заблуждаваме и себе си и сръбския народ, че нашите проблеми могат да се решават на парче. Българското малцинство няма нужда от нови партии, а от нови политически механизми с които да защитава правата си. Още повече, ние не се нуждаем само от промяна на общинската власт, а от коренна промяна на политическия си статус в държавата.

Ако Югославия наистина иска да стане демократична страна, тогава трябва да ни помага да упражняваме демокрацията си за собствено и за общо добро, а не да ни използва като средства за своите утопични великосръбски проекти. Това е пагубно преди всичко за сръбския народ, а после и за самите нас. Ето защо е необходимо да се сплотяваме около една политическа програма която да защитава нашите интереси пред държавата, а не да се делим на десетки политически партии. Впрочем, нека да се поучим от националните малцинства в Европа които преди десетилетия са извървели нашия път. Те би се смяли на това което ние правим днес, боричкайки се едни срещу други, за да печелят ония които са срещу нас. Трябва да разберем, че политиката не е въпрос на симпатии и антипатии, а на жизнено-важни интереси.

Оландските острови се намират в Балтийско море, на 40 км. от западния бряг на Швеция и на 95 км. от източния бряг на Финландия. Повърхността им е 12 068 квадратни километра. Населението наброява около 24 000 души като 95% от тях са шведи и 4,5% финландци.

В миналото островите са принадлежали на Швеция. От 1809 година суверенитета над островите е пренесен на Русия и от тогава те са включени в Руското царство, като част от автономното Велико войводство Финландия. След като Финландия през 1917 година обявява независимостта си от Русия, жителите на Оландските острови, повечето шведи, искат повторно да се обединят с Швеция. Финландия обаче успява да задържи своя суверенитет над островите, но под натиска на международната общност 1920 година им дава известна автономия.

Интересно е как се развива спорът между Швеция и Финландия около Оландските острови. Шведските интереси са мотивирани от сигурностни съображения, а финландските с опазване на териториалната цялост на Финландия. Швеция първа повдига въпроса за статуса на Оландите на международната конференция в Париж през април 1919 настоявайки, че се касае за международен въпрос. След това по британска инициатива този въпрос е поставен и пред Обществото на народите. Финландия се противопоставя с твърдението че това е нейн вътрешен проблем.

Обществото на народите назначава специална комисия която да изучи проблема. Според доклада на комисията, статуса на Оландите е международен въпрос, защото е бил поставен преди Финландия да стане независима държава. Освен това комисията поддържа финландския суверенитет над островите, но иска финландския закон за автономията на Оландите да даде нови гаранции за правата на шведското малцинство. Комисията не признава правото на етническите групи да се отделят от държавите, нито пък правото на държавите да искат такова отделяне.

Съвета на Обществото на народите с резолюция от 1921 година потвърждава финландския суверенитет над Оланд, но иска от Финландия по-твърди гаранции за правата на малцинството, изнасяйки при това становището, че спазването на тия гаранции трябва да бъде предмет на международен контрол. По препоръка на Съвета, Швеция и Финландия сключват двустранно споразумение за демилитаризация на островите и тяхната неутралност в случай на война. Целта на това споразумение е да се гарантира на Оландците, че ще могат да запазят своя език, културата и местните традиции. Със споразумението е предвидено, че местното население има предимство при купуване на имоти, и че имигрантите могат да получат гражданство и право на глас едва след 5 години постоянно пребиваване на островите. При назначаване на гувернер на Оландите президентът на Финландия трябва да има съгласието на Оландския парламент. Оландците освен приходите предвидени със закона за автономията разполагат и с 50% от данъците на земята. Съвета на Обществото на народите гарантира осъществяването на това споразумение. След това и финландския парламент го одобрява и формално то става част от финландската конституция.

От тогава автономията на Оландските острови вече осем десетилетия се модифицира и развива в зависимост от новите нужди.

Основният постулат на автономията, че тя не представлява независима държава, важи и до днес. Правени са няколко ревизии на този закон през 1951 и 1991 година. Оландската автономия непрекъснато се развива и усъвършенства водена от основния принцип, че Оландците имат право да управляват с условията на своята екзистенция чрез свои институции.

Органите на Оланд са: парламент, избран с общо и тайно гласуване и правителство което е избрано от страна на парламента. Парламентът има законодателна власт и определя символите на Оланд /герб и знаме, обща безопасност, данъци, колективни договори за заплати, здравеопазване, образование, търговия, местно самоуправление в общините, земеделие, лов и риболов, грижа за културно-историческите паметници, защита на околната среда и т.н./

Оландците имат един вид двойно гражданство: освен финландско имат и собствено регионално гражданство. Това е важно защото само гражданите с оландско гражданство могат да избират и да бъдат избирани в органите на Оланд и да притежават земя. Освен това, гражданите с оландско гражданство са освободени от военна служба във финландската армия.

Официален език в администрацията и училищата е шведският. Гражданите на Финландия които нямат постоянно пребиваване на Оланд могат да използват финландски език пред правосъдните органи, но това не важи и за органите на държавната власт. Ако финландски гражданин иска постоянно пребиваване на Оланд най-напред трябва да получи оландско гражданство. А ако иска да работи на държавна работа, трябва обезателно да научи и шведски език.

Външната политика е в компетенциите на Република Финландия, но ако някои международни договори засягат интересите на Оланд, те не могат да бъдат сключени ако оландският парламент не ги одобри. Оланд, със съгласието на Финландия се явява и като субект във външната политика.

Автономията на Оланд функционира приблизително като държава със собствено законодателство и национални символи не засягайки суверенитета и териториалната цялост на Финландия. Всички закони които донася Оланд се поднасят на одобрение на президента на Финландия който има право на вето в два случая: ако закона не е в юрисдикцията на Оланд и когато представлява опасност за вътрешната и външната сигурност на страната.

Финландия назначава гувернер на Оланд със съгласието на оландския парламент. Той не е емисар на централната власт, а по-скоро орган на равновесие между държавата и автономията.

Правото на оландците да решават за своите интереси в рамките на тяхната автономна власт е запазило тяхната идентичност и самочувствието им. Това се дължи на добрите намерения на Финландия и

Оланд които винаги са вървяли по пътя на разума отбягвайки екстремните становища и конфликтите. Въпреки че е малък и изолиран, Оланд днес е една просперираща общност. Приходите по глава на населението са по-големи отколкото във Финландия. В една анкета проведена през 1990 година само 9,8% от оландците са отговорили положително на въпроса: “Трябва ли Оланд да стане независима страна?”

Оланд представлява модел как проблемите на малцинствата могат да се решат и как могат да се хармонизират отношенията между автономната и централната власт. За това е допринесъл и принципа на консенсуса в отношенията между Оланд и Финландия което много е издигнало международния престиж на Финландия.

/От книгата: Самоопределението между отцеплението и автономията – Хелсинкски комитет по правата на човека. Белград, октомври 1998/

Защо се разпадна Югославия?

Във войните които се водиха при разпадането на Югославия сърбите най-много загубиха – останаха разделени в шест държави. Днешното положение на сръбския народ може да се сравнява само с 1813 година след пропадането на Първото сръбско въстание, и 1915 след пълното военно поражение в Първата световна война.

Днес са видими исторически процеси които показват, че Югославия никому не е била нужна такава каквато беше. Новата историческа ситуация днес търси нови политически решения. Както в началото на 20 век когато се сринаха няколко царства, /Турция, Русия, Австроунгария/, така и в края на 20 век се разпаднаха Съветския съюз, Югославия и Чехословакия. Югославията беше по-особен, защото завърши с една страшна война. В основата на тази война бе заложена една консервативна политическа идея която отнесе бъдещето на десетина милиони хора. Дефиницията на тази идея е дал известния сръбски държавник от втората половина на 19 век Илия Гарашанин който казва: “Държавата е природно-нужно условие за историческото съществуване на един народ, извън държавата човек няма живот и история, заради това всяко човешко действие започва едва с държавата”.

Тази консервативна идея не може сама да реализира програмата си и тя нужно произвежда авторитарен режим. Консерватизмът не може сам да се реализира, затова превръща държавата в самоцел. Държавната воля става абсолютна воля и в крайна сметка убива и самата консервативна идея която я е създала. Тази нещастна идея която бе заложена като вечна цел в националната доктрина на Гарашанин вече за трети път до основи разрушава сръбската държава въпреки милионите жертви които сръбския народ даде за нейното създаване.

Ако от днешната дистанция от време погледнем на причините които доведоха до разпадането на Кралство Югославия ще се убедим, че сръбските политици и до днешни дни не са научили нищо ново и не са забравили нищо старо, въпреки непрестанните исторически поражения.

Нека да погледнем малко статистически сведения.

Според преброяването на населението от 1931 година, в Кралство Югославия сърбите от Сърбия представляват само 23% от населението, а заедно със сърбите от другите краища едва 42%. Австроунгарската част от Кралство Югославия дава 62% от населението и 58% от повърхността на новата държава. Не е било възможно по-малката част от населението да наложи своята държавна организация и своята култура на по-голямата част. Особено ако се знае, че сърбите в новата държава влизат много по-бедни. Австроунгарските краища внасят в новата държава около 70% от стойността на производството а сърбите около 31%. Около 80% от износа и 75% от вноса принадлежат на австроунгарската част. В Сърбия доминира само вноса на капитали защото по-голямата част от инвестициите са насочвани към Сърбия, но отплащането им е падало върху цялата държава. Дълговете които Сърбия внася в новата държава са 953 милиона франка, срещу 43 милиона франка на другите краища. Тъй като жителите извън Сърбия внасят повече в държавния бюджет, излиза че сръбските предивоенни дългове са стоварвани на гърба на несръбските краища.

Първата тежка малверзация се прави при въвеждането на динарът като общо платежно средство. 1919 година в оборот са пет валути: австрийски крони, германски марки, български левове, сръбски динари и черногорски перлери. С тяхното обезценяване са откраднати над 1,4 милиарда динара което е ¼ от сръбския външен дълг. Това е била еднократна измама. Но измамите чрез данъчната система са били ежедневно явление до разпадането на Кралство Югославия. Съотношението е било такова: Един жител на Хърватско

плаща два пъти, на Словения три пъти, а на Войводина пет пъти по-големи данъци от един жител на Сърбия. След бурните протести на хърватите и словенците, данъците само накратко са били изедначени, но след разделението на държавата на бановини, фактическото състояние на нещата си остава непроменено. С 42% население сърбите контролират властта в шест от деветте бановини и отново един жител на Словения Хърватско, Славония и Войводина плаща 3 до 4 пъти по-голям данък от един жител на Сърбия. От друга страна един жител на Мачва, която е най-богата част на Сърбия, плаща 7 пъти по малък данък от един жител на Срем. Жителят от лявата страна на Дрина плаща двойно по-голям данък от жителят на дясната страна. Същата ситуация се случва и с другите приходи на държавата: такси, акцизи, мита, посредствени данъци, монополи, пощата, железниците, съобщенията и т.н.

Така се е пълнил бюджета, но как е разпределен?

Словения, Хърватско, Славония и Войводина които дават 2/3 от бюджета, в инвестициите на Министерството на строителството са били застъпени по следния начин: Хърватско и Славония 9%, Войводина 4%, Сърбия 63%! Войводина която представлява 8% от населението в бивша Югославия, е давала ¼ от бюджета, а е получавала 4% от инвестициите! Не е по-добро положението и в другите министерства. Министерството на железниците от 1920 до 1935 година в Сърбия инвестира 84,5% спрямо 15,5% в другите краища. Такова преливане на доходите се оправдава с нуждата от изграждане на Сърбия след военните разорения. Това обаче продължава цели 23 години. Все с цел възстановяване от военните разорения Югославия е получила военни репарации от Австрия, България, Унгария и Германия. Само Германия е заплатила 666 милиона златни марки. Почти всички репарации са били похарчени в Сърбия. След като Германия престава да плаща репарациите Правителството продължава с банкови малверзации да източва доходите на населението от австроунгарската част от Югославия.

Въпреки че сърбите от Сърбия представляват само 23% от населението, в парламента те дават 37% от депутатите и 83% от министрите.

Кралството тогава има около 350 000 държавни чиновници които са на второ място по социален състав веднага след селяните! Всеко девето семейство в държавата живее от чиновническа служба, а в Сърбия всяко трето. Чиновник не е могъл да стане само оня който не е искал. Чиновническите места са делени по землячески и роднински линии а корупцията е била най-ефикасна. След министерската, най-силна е властта на среския началник. Във Войводина от 24 срески началника 22 са сърби. Военният министър има по-голяма власт от премиера. Преди Първата световна война Сърбия има трима действащи генерали. Преди разпадането 1941 година, кралската юго-армия има 165 активни и пенсионирани генерали от които 161 са сърби, и само двама хървати и двама словенци.

Посочените сведения ясно показват, че авторитарния режим и консервативната политическа идея се отнасят към Кралството като към временна политическа общност която се експлоатира с колониални методи на управление.

След Втората световна война по стечение на международните обстоятелства, социалистическата идея поразява консервативният великосръбски национализъм. След Брионският пленум и стопанската реформа от 1965 година в Сърбия се появяват първите насители на либерализма, докато Хърватско е обхванато от консервативното течение "Мас-пок". Тито е убеден, че и двете течения са фатални за бъдещето на Югославия.

През петдесетите години на миналия век 78% от милицията в Хърватско и 82% в Босна и Херцеговина са сърби. От 14 военни дивизии в Босна и Хърватско 13 са командвани от сърби. Икономическата експлоатация на Хърватско придобива огромни размери. Тя се осъществява от федералната бюрокрация в която 75% са сръбски функционери спрямо 8% хърватски. Повечето от приходите осъществени с туризъм се изнасят в Сърбия която си осигурява 60% от инвестиционните кредити /1960-1970/. Хърватско дава 22% от населението на Югославия, но от него се регрутира 50% от югославската икономическа миграция. От друга страна в "хърватската" комунистическа партия 30% от членството са сърби.

Ако към това прибавим много по-тежкото положение в Войводина и Косово и поведението на сръбските политици след експанзията на великосръбския национализъм в началото на 90 години и режима на Милошевич, става ясно защо Югославия бе обречена и никой вече не можеше да я спаси. Грешката бе заложена още в нейните основи: противопоставянето между роби и господари бе жестоко и непримиримо. И това бе истинската причина за окончателното разпадане на Югославия.

Теорията на заговора на силите на Новия световен ред бе скалъпена да се прикрият истинските причини и да се амнистират виновниците за югославската трагедия.

Измеренията на Босненският апокалипсис

Ужасните резултати от југо-войната днес са повод за равностетка. Кому и зашто беше нужна цялата тая варварска касапница? Дори и ако творците на войната бяха постигнали всичките си “национални идеали” те пак нямаше да компенсират страданията на едно-единствено босненско дете. Накрая, от тази война остана само онава което тя всъщност си и беше: престъпления, насилие, грабеж, ужас...

Сега военнопредствениците ги чака меѓународниот суд за воени престъпления. Но корените на злото са многу по-дълбоки – те са проникнали и в нашите души. Глупаво е да мислим, че единствения виновник беше само Милошевиќ. Него го издигнаха граѓаните на Србија със своите избирателни бюлетини, с лозунгите, с плакатите, с митингите, с полицијата, с разбирањата си... Цената на човешката глупост бе страшна: стотици хиляди невинни хора требаше завинаги да затворят очите си, за да прогледнат живите – ако изобщо некога прогледнат...

Войната в Босна и срещу неа имаше катастрофални, многостранни, далекосежни и различни последици – краткосрочни, дљгосрочни и вечни! Някои от тях могат квантитативно да се изчислят, други не! Што се отнася до првите, още не съществуват точни сведения /всъщност никога няма и да просъществуват/, но с използване и сравняване на източниците от всичките три војуващи страни и меѓународните организации и институции, може да се стигне до приближително точни числа.

Без претенции да обхванем всички далекосежни последици, ще споменем само някои от клучовите които имат предимствено местен карактер. Те са следните:

1. Войната в Босна и срещу неа, особено престъпленията които бяха извършени в тая война, са космически срам за србскиот народ, голям срам за хрватскиот и черногорскиот народ, но са срам и за бошначкиот народ, Балканите, славяните, Европа и целиот човешки род.
2. Демографските загуби на БиХ /убити, загинали, прогонени и избягали които не са се завърнали, изселени, неродени и починали от последицијата на войната/ до крај на 2001 възлизат на 1,4 милиона души /в БиХ днес живеат 3,1 милиона души, а ако не беше войната щяха да живеат 4,5 милиона души.
3. По време на войната в БиХ са избити или загинали околу 236 500 души, от които околу 164 000 бошнаци /126 000 цивилни и 38 000 воени лица/, околу 31 000 хрвати /17 000 цивилни и 14 000 воени/, околу 27 500 срби /околу 6 500 цивилни и 21 000 воени/ и околу 14 000 останали /околу 9 000 цивилни и 5 000 воени/;
4. По време на войната в БиХ са ранени околу 225 000 души.
5. Поради войната в БиХ стотици хиляди хора в неа, Србија, Черна Гора и Хрватско са претърпели по-малки или по-големи ментални или физически увреждани.
6. Войната доведе до невиджано разпалване на омразата в БиХ, Србија, Черна Гора и Хрватско която в някои среди прерастна в хронична лудост.
7. Околу $\frac{3}{4}$ от цялото население на БиХ е претърпяло неизмерни страдания и пониженија, а повеќе от половината са били принудени да напуснат домовете си.
8. Преполовен е бројот на новородените в БиХ.
9. Демографските загуби в Србија и Черна Гора /загинали, избягали и неродени, коригирани с бројот на пришљците, прогонени и избягали от БиХ/, само заради войната срещу БиХ и санкциите, възлизат на околу 400 000 души.
10. В БиХ, Србија и черна Гора е налице огромно изоставане в здравеопазването, образованието, науката, технологијата и многу други области и јурисдическо, морално и втрешно-сигурностно падение.
11. Във войната в БиХ са унишожени или ограбени материални блага /нај-многу сопственост на бошнаците/ на стойност от околу 35 милиарда долара. Загубите по основата на неосъществена продукция до крај на 2001 възлизат на околу 125 милиарда долара, а до 2020 ще достигнат още 220 милиарда долара.
12. Србија и Черна Гора само поради войната в Босна и ембаргото до крај на 2001 във вид на неосъществена продукция са претърпели загуби от околу 81 милиард долара, а до 2020 година /не смятајќи военните обезштетенија/ ще претърпят загуби във вид на неосъществена продукция за още околу 300 милиарда долара

/стойността на цялото икономическо богатство на Република Сърбска – създадено с труд и природните ресурси, към края на 2001 година струваше около 40 милиарда долара.

13. На просторите които са били под контрол на сръбските и хърватските сили са унищожени всички бошначки паметници на културата и всички, т.е. 1024 мюсюлмански религиозни обекти /включително и известните джамии: Ферхадия в Баня Лука и Аладжа във Фоча, двете най-богати библиотеки: Университетската и библиотеката на Ориенталния институт в Сараево, Старият мост в Мостар и т.н. Унищожени са много паметници на хърватската култура, 182 религиозни обекта, малко по-малко хърватски паметници и 28 християнски религиозни обекти. Унищожени са много ценни паметници на културата и художествени творби които са били общо наследство на народите на БиХ.

14. Създадена е една необикновена и парализирана държава Република Босна и Херцеговина, формално разделена на две, а фактически на три чудовищни части – неспособни да функционират и да се развиват самостоятелно, но способни по всяко време да завоюват една срещу друга – държава която служи за пример на многобройните сепаратисти в Сърбия, Македония и т.н.

Обаче войната не беше зло за всички: едно значително малцинство се облагодетелства от нея:

1. Националистите и шовинистите останаха много повече на власт отколкото ако тя не се беше случила.
2. Благодарение на войната хиляди военнопръстъпници, военни профитери и други чудовищни изверзи и нищожества в БиХ, Сърбия, Черна Гора и Хърватско станаха собственици на редица големи и множество малки фирми, хиляди палати и десетки хиляди къщи и апартаменти, дебели сметки в чуждестранни банки, голям брой луксозни коли, купища златни бижута и складове на всякакви оръжия. Мнозина задоволиха своите инстинкти използвайки най-свирепи средства.

Обаче, нито едните, нито другите не знаеха или не искаха да знаят колко големи ще бъдат загубите които нанесоха на своите народи и колко дребни са техните придобивки в сравнение с щетите.

/Джемал Хатибович, Република бр. 274-275 1-31 12.2001/

Сърбия – “од Тополе па до Равне Горе...”

По време на НАТО бомбардировките, но и преди това, сръбската опозиция бе обхваната от същата патриотарска екзалтация както и привържениците на Милошевич. След бомбардировките през лятото на 1999 сръбските опозиционни лидери лека-полека почнаха да се сдушват, но не защото главите им бяха уврели, а защото гражданите на Сърбия бяха взели да ги освиркват навсякъде където се появяваха. Под техният натиск опозицията се осмели да поиска оставките на Милошевич, сръбското и съюзното правителство и промяната на системата. Като видя, че тая няма да я бъде, се ограничи само на извънредни избори под равноправни условия.

Милошевич и тоя път се опита с промяната на някои закони, фалшиви избори на Косово, непризнати избори в Черна Гора и прекомпозиция на изборителните колегии в Южна Сърбия да изиграе опозицията като още на старта си подсигури петдесетина депутатски места.

Използвайки слабостите на опозицията той още през 1998 година отне автономията на университета, донесе нов закон за медиите, функционерските привилегии, административните наказания и изгони най-способните съдии. На IV конгрес на СПС през февруари 2000 Милошевич произнесе едно милитантно слово с което обяви война на опозицията а след това пристъпи към подготовки за гласуване на закон срещу тероризма с който Сърбия насмалко щеше да се върне във времето на Обзнаната. През първата половина на 2000 над 700 членове на “Отпор” бяха затваряни и пребити. 36 медии по съкратена процедура бяха осъдени и глобени с обща сума от около 3 милиона марки. Раздирана от вътрешни вражди опозицията не даде никакъв отговор.

В такава обстановка синдикати, неправителствени организации, свободни градове, Отпор, сдружения, профсъюзи, студенти, ученици и родители сами се изляха на улиците. По време на бомбардировките граждански бунтове пламнаха в Чачак, Крушевац, Кралево, Бор, Ниш, Враня, Кикинда, Сомбор, Нови Пазар, Ужице, Лесковац, Валево. Излязоха нови водачи: Верица Барач, Иван Новкович, Божидар Арсениевич Маки и други. Хиляди хора излязоха да защитават живота и достойнството на себе си и на своите близки мобилизирани на Косово.

Под натиска на тия събития, 18 сръбски партии се обединиха в ДОС и победиха на изборите от 24 септември 2000 а след това и да защити волята на изборителите си когато Милошевич се опита да я погази. Така 5 октомври 2000 стана поредната историческа дата с много надежди и малки последици.

Новата власт завари катастрофално положение в държавата. В сравнение с 1989 година производството бе намаляло с 2/3, а промишленото производство бе преполовено. Външния дълг от 14,7 милиарда долара, превишаваше стойността на производството от 14,5 милиарда долара. Средната заплата бе спаднала на 90 ДМ. В Словения тя беше 1100 ДМ. Безработните достигаха 800 000 души. На листата на 99 страни Югославия бе на първо място по корупцията. Раждаемостта бе спаднала под 10 промила, а смъртността се бе увеличила на 13 промила. Убийствата от 170 през 1989 се бяха увеличили на 290 през 1997, а самоубийствата от 1450 през 1987 се бяха увеличили на повече от 1600. В Сърбия днес на 10 по-млади от 19 години идват 9 по-стари от 60 години.

Властта на ДОС се определи за радикални икономически реформи което получи подкрепата на Европейския съюз, но предизвика недоволството на синдикатите. Правителството искаше да привлече чуждите инвеститори, а работниците искаха права и сигурност от времето на самоуправлението. Социалните अपрежания опасно нарастнаха.

Новата власт успя да пробие международното изолация и да възобнови дипломатическите отношения с големите държави. СРЮ бе върната в ония международни организации където това можеше да стане на "хубави очи". Успя да тушира бунта на албанците в Южна Сърбия. Към края на юни 2001 Милошевич бе предаден на Трибунала в Хага което несъмнено бе събитие на годината. Останаха обаче множество неразследвани политически убийства а мафията си остана непокътната. ДОС политиците не показаха готовност за коренни промени. Националистическия вирус все още продължава да вирее в главите им. Не показаха никакви разбирания за исканията на Черна Гора и Войводина.

Постепенно се стигна до спора между ДСС и останалият ДОС. Става дума за сериозен разкол по въпросите за реформата, военните престъпления и отношението към света. ДСС заговори за реформи "съобразно сръбските традиции". Мотото на ДСС "гордо в Европа" напомня на Милошевичевото "пред никого няма да се свиваме". Самият ДОС отново бе обхванат от авторитарните традиции на сръбските политици. Отново проработиха старите популистки рефлексии. Тънката разлика между режима на Милошевич и управлението на ДОС опасно започва да се размива все повече. Оказа се, че ДОС не се е променила от времето когато някои нейни партии заявяваха, че първият национален интерес е "създаване на сръбска държава която да обхване всички наши земи където преобладава сръбско население, преди всичко Република Сръбска и Република сръбска Краина." Именно заради тия си разбирания диалога за черногорската независимост и автономията на Войводина все още не върви.

Вътрешнопартийната демокрация не съществува. Вместо да се обединяват някои партии се раздробяват все повече. Броят им вече достигна 200. Политици много, държавници малко. На фона на всичко това се разиграват планове за възстановяване на монархията в Сърбия. Политиката се превръща в политиканство.

Повечето сръбски политици идват направо от улицата където научили да подпалват емоциите на хората но без да овладеят изкуството на управлението.

Така се случи че актуалният президент Воислав Кошунница, точно по времето когато трябваше да се изгражда нов имидж на Югославия пред света, вместо да се разграничи от военните престъпления, заявя пред "Нюйорк Таймс", че "няма да предаде Милошевич дори ако САЩ спрат помощта си за Югославия". На няколко пъти си позволи да влиза в пререкания с международния прокурор за военни престъпления Карла дел Понте и да й държи уроци по право, въпреки че в страната няма и помен от право. Когато Правителството на Сърбия все пак предаде Милошевич, президентът Кошунница заклея този акт като "незаконен". С негово съгласие озлогласеният шеф на Държавна сигурност Раде Маркович остана на поста си почти четири месеца след 5 октомври, което бе достатъчно да унищожи много документи за престъпленията на бившия режим. Освен това той запази и шефа на генералщаба Небойша Павкович дълбоко замесен в събитията на Косово. През 2000 година Кошунница заяви, че: "Черна Гора няма право на отцепление". Въпреки че се представя за легалист, Кошунница е по-скоро легитимист който настоява нещата да си останат същите. Неговият легализъм не произлиза от демократично донесени закони, а от неговата консервативна националистическа идеология. Впрочем, на едно от равногорските националистически събирания, той бе изпратил следното послание: "Равна Гора победити мора!"

Основният опонент на Кошунница сръбският премиер Зоран Джинджич важи за либерал и прагматик, но неговият прагматизъм трябва да се приема с известна доза резерви. На думи той пред хората беше против Милошевич, но тайно се събираше с него, а на моменти дори поддържаше неговата милитантна политика. Бе запомнен като вероломен партньор в междупартийните договаряния. Винаги бе твърд по въпросите с Черна Гора и Войводина.

Пред Сърбия днес се поставят няколко приоритетни цели: отговорност за военните престъпления и грабежите, продължаване на реформите, решаване на етническите проблеми и стабилизиране на

отношенията със света. Но президентската институция под Кошуница продължава да се компрометира. Вместо да се държи като държавник, той продължава да подклажда партийните пристрастия и да се противопоставя с медиите и журналистите наричайки ги “вредители които подкопават държавата”.

Втора година след Милошевич мафиотската структура си остава непокътната. Цяла поредица от политически убийства останаха неразследвани. Военнопрестъпниците все повече се разхождат на свобода. Единственото изключение е процеса срещу Милошевич. Може би това е известен прецедент с оглед на сръбската традиция владетелите да бъдат убивани.

Реформата все още не успява да се легитимира пред обществото: няма увеличение на продукцията, заплатите стагнират, скъпоцията и бедата се разрастват. За безработните няма работа, а ония които работят се страхуват да не останат без нея. Животът се превръща в борба за гола екзистенция.

Международните контакти също са в криза. Дрезгите в ДОС бяха достатъчни западния свят изведнъж да се одръпне поне когато става дума за финансова помощ. И никой не си задава въпроса защо това е така. Сръбските политици като че ли са болни от манията да се надуват пред света без да виждат въшките в главите си.

С посещенията си в Китай Кошуница се легитимира като правопреемник на ЮЛ и Мира Маркович. Стълкновението в ДОС приема формите на нова борба за доминация. Налице е някакво дясно прегрупиране което под старата националистическа идеология събира СПС, СРС, църквата, монархистите, ДСС и четническите партии в ДОС. Развъждат се екстремистки организации които атакуват белградския университет. Всяко споменаване на реформите и военните престъпления предизвиква бурни реакции. Сърбия е изправена пред нови сблъсъци и стълкновения и дилемата за цивилизационният избор: демокрация или национализъм?

Българското малцинство между Югославия и България - постижения, проблеми, перспективи

Пише: Валентин Янев

До 10 ноември 1989 година върху тези взаимоотношения слагаше неизгладим отпечатък идеологическото сходство на управляващите партии в двете страни. Това важеше повече за България, която беше заглушила своите национални интереси в подчинение на интересите на Съветския Съюз и така наречения социалистически интернационализъм. Така интересите на Българската комунистическа партия и нейната идеология бяха поставени над националните интереси на българския народ. Това беше необходимо на комунистите в страната, защото те бяха принудени да се съобразяват със следвоенното статукво, родило една изкуствена многонационална страна на Балканите наречена Югославия. За това статукво се бяха договорили още в Ялта Чърчил и Сталин. Зоните на влияние бяха определени, териториите също! Българските комунисти приеха безусловно това в името на собственото бетониране във властта. Нещо повече, те бяха готови да откъснат и предадат на Титова Югославия и Пиринска Македония все в името на социалистическия интернационализъм и партийно братство. Нещата застанаха на естествените си места едва след започване на демократичните промени в България след 10 ноември 1989 година. За първи път след 45 години комунистическо управление, на светло бяха извадени истинските интереси на България и нейното малцинство намиращо се в остатъчна Югославия от времето на Ньойския диктат от 1919 година.

Плахо започнаха да се възобновяват взаимоотношенията между хората от двете страни на границата. Нека отбележим формите и съдържанието на това съживено общуване.

1. Създаване на легална партийна организация на българите защитаваща интересите им в Югославия и поддържаща връзки с наскоро възстановилите се партии в България, били те в опозиция или в управлението на страната.

2. Създаване на легални неправителствени организации в Югославия борещи се за защита цялостните права на българското малцинство там. Такива бяха: Хуманитарна организация “СОЛИДАРНОСТ” и Хелсинкския комитет за защита на правата на българите в Югославия.

3. Хуманитарно подпомагане от страна на България, било чрез хуманитарни акции на неправителствени организации, било чрез държавни помощи на бедстващото българско население по време на кръвопролитната гражданска война в разпадаща се Югославия.

4. Даване възможност на млади българи от Западните покрайнини да следват в български висши и средни учебни заведения при облекчени финансови условия.

5. Оказване на специализирана медицинска помощ на отделни българи имащи сериозни здравословни проблеми, които не са могли да решат на териториите на общините в които живеят. Тази помощ те получаваха известно време в ограничен обем в специализирани медицински институти в София.

6. Създаване на Културно информационни центрове в Цариград и Босилеград разпространяващи сред местното население информация от културно, политическо и икономическо естество и улесняващи духовната връзка между това население и майката Родина.

7. Осигуряване на екскурзии и почивки на българчета /студенти и ученици/ от Западните покрайнини в сред природни забележителности и курорти в страната.

8. Провеждане на политика на улеснено даване на българско гражданство на нашите сънародници от Югославия при заявено от тяхна страна желание и по определения ред.

Така изброените форми на взаимодействие и общуване не винаги бяха изпълнени с необходимото съдържание и не работеха еднакво добре, било поради недобра организация на местните структури в Западните покрайнини или поради пасивност, нежелание и неразбиране от страна на изпълнителната власт в България и отделни нейни институции.

По отношение взаимодействието с ДСБЮ бяха пропилены 10 години през които Българската държава не намери верния тон за подкрепа на тази политическа организация на българското малцинство, благодарение на което тя би се ползвала с по-голямо доверие и авторитет сред местното население. Тя остана изолирана и сатанизирана от сръбските средства за масова информация, което пък плашеше българското население и го отблъскваше от членство в нея и подкрепа при провеждането на различни избори.

По отношение на неправителствените организации действащи на тази територия, те поеха голяма тежест на гърба си да отстояват както духовни, религиозни, икономически но и политически права на същото население. Изпращаха се хуманитарни помощи, осигуряваха се канали за оказване на специализирана медицинска помощ в България, разпространяваха се печатни издания третиращи реални проблеми от ежедневието на малцинството. Отпечатването на почти ежемесечни Бюлетини в КИЦ – Босилеград е едно постижение правещо чест на кръга от интелектуалци, които го списват. Актуално, критично, сатирично и поетично то не допусна да бъде обявено и да обслужва интересите както на сръбската власт така също и на определени политически кръгове и институции в България. Затова и до днес продължава яростната критика срещу него.

По отношение на хуманитарните акции за снабдяването на населението с основни хранителни продукти се срещаха големи спънки по време на управлението на Милошевич и така помощи стигаха със закъснение до ограничен кръг нуждаещи се българи от селата.

По отношение на следването на студенти от Западните покрайнини в Български висши учебни заведения беше положено едно добро начало тези млади хора да се обърнат към позабравената си родина, но начина на обучение не способствуваше особено много за затвърждаване на българското им национално самосъзнание.

По отношение оказването на специализирана медицинска помощ на територията на Република България имаше едно добро начало при министъра на здравеопазването г-н Бояджиев, което впоследствие беше силно ограничено при управлението на министър Илко Семерджиев. Десетки българи получиха високо специализирана и безплатна медицинска помощ във водещи Софийски клиники.

По отношение на културната политика провеждана чрез създадените Културно-информационни центрове същите се стараеха да играят ролята на център за точна и навремена информация от Родината но не винаги успяваха да привлекат достатъчен брой българи престрашили се да прекратят прага им. Докато в Босилеград КИЦ-а винаги беше оживен и пълен с хора които четяха вестници, книги, гледаха телевизия или си взимаха видеокасети за в къщи, то в Цариград помещенията на КИЦ-а бяха повечето време празни като в археологически музей или живописна изложба на неразбираем художник авангардист! На моменти възникваше неразбирателство между Културно информационните центрове от една страна и останалите партийни и непартийни организации относно разпределение полето им на дейност, задачите и средствата за тяхното постигане. В повечето случаи това неразбирателство беше предимно на личностна основа, но имаше и някои принципни различия което се отрази неблагоприятно на общата работа по защита правата на българите в Югославия.

Осигуряваните досега по един път в годината екскурзии и почивки на наши сънародници (ученици) из различни кътчета на България беше чудесна инициатива запознаваща хората с позабравената или скривана от тях родина.

Даването на двойно (и българско) гражданство беше благородно като идея, но опорочено от приложената безкрайно тромава процедура с множество документи и абсурдни изисквания (например владение на български език), което проточваше с месеци и година даването на българско гражданство на пожелалите го все повече наши сънародници.

Ето така изглеждаха нещата по отношение взаимовръзките между българското малцинство и майка-България, противоречиви и изпълнени както с добри намерения, така и с нескопосани решения, което ни затруднява да дадем еднозначна оценка на съдържанието с което бяха изпълнени и крайните резултати.

ПОУКИТЕ: Нашите сънародници в Западните покрайнини не биха могли само със собствени сили и средства да се преборят за защита на своите права и свободи. Енергичното застъпване от страна на официалните власти в България за защита на културните, политически, икономически, религиозни и ред други права на нашите сънародници може да доведе до по-бързо и пълно решаване на всички тези проблеми и да възстанови доверието и вярата на това многострадално българско малцинство, че този път не е забравено и няма да бъде разменна монета за решаване на други държавни интереси между България и Югославия.

Решителна за привличане на нашите сънародници от Западните покрайнини към майка България ще се окаже икономическата заинтересованост на това население да общува с България. Една благоденстваща, икономически и политически стабилна страна, решила в голяма степен вътрешните си проблеми като: безработица, престъпност, корупция и жизнен стандарт ще приобщи лесно към себе си българите от западното българско землище. Ето защо, ние работейки за повишаване на собственото ни жизнено равнище неизбежно и свързано ще работим за подобряване образа на България навън и ще засилваме притегателното ѝ влияние както за българското малцинство живеещо в остатъчна Югославия, така също и за разпадане на приглушеното българско самосъзнание веред българите живеещи в Одринска Тракия, Егейско и Вардарска Македония.

София 30.12.2001 г.

Министерско решение – на гърба на костенурката

През януари 2002 година излезе наяве служебно министерско нареждане с което министърът на Просветата и спорта на Република Сърбия Гаша Кнежевич, разрешава прилагането на Учебен план за майчин български език в училищната 2001/2002 в основното образование и възпитание по прословутия чл. 5. от Закона за основните училища.

Тука не става дума за цялостно преподаване на български език в основните училища, а за български като майчин език и като предмет по български по Учебна програма която е изработена от една работна група в Босилеград още през 1996 година с която се предвижда българският език да получи статус на майчин език, и да се увеличат часовете по български на 5 часа седмично.

Тази учебна програма е била предложена на Министерството на Просветата на Сърбия за одобрение още преди шест години. На 12. 09. 2001 година Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език в Босилеград изпраща на Министерството на просветата и спорта Заключение с които Министерството се осведомява, че има такава Учебна програма и Министерството я одобрява на 07. 11. 2001 година – два месеца след началото на учебната година. В Босилеград в общината е протоколирана едва на 28.12.2001 година, доставена е на училището в Босилеград в началото на Второто полугодие, и едва на 21. 01. 2002 г. е разгледана за първи път от страна на Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език.

Комисията е на мнение, че Учебната програма по български език трябва да се приложи от 1 февруари тази година и че за нейното прилагане няма никакви технически, организационни и други проблеми. Комисията решава от 1 февруари 2001 г. програмата по български език да се приложи от първи до осми клас, като за първото полугодие в първи клас българският език се увеличи с един час седмично, а сръбският намали с един час, за по-лесно адаптиране на учениците за да може от следващата учебна година програмата да се провежда изцяло. В осми клас да се остави сегашната програма на преподаване заради класификационните изпити които ще се полагат на сръбски. Също така комисията решава да създаде оперативни групи които за 10 дни да изработят планове за прилагане програмата по български език на практика.

Сега остава да видим какво ще стане от тук нататък. Съпротивата за увеличението на броя на часовете по български език очевидно е жестока, щом като писмото на сръбският министър е пътувало 52 дни от Белград до Босилеград и още 24 дни докато измине 500 метра от общината до училището. Трудно е да се повярва, че тази програма може да бъде приложена от 1 февруари.

Ние можем само да поставим един въпрос на ония които непрекъснато ни упрекат в липса на патриотизъм и гражданска лоялност: Добре бе господи, така ли се провежда едно министерско постановление?

Димитър Димитров
професор по сръбохърватски език и югославска литература
свършил университет “Св. Св. Кирил и Методий” в Скопие

Къде са нашите млади образовани специалисти?

В последните две три години в Босилеград започна да се шепне, че и до нас е стигнала страшната болест на младите – наркоманията. Един 28 годишен мъж преди две години плати с живота си увлечението по наркотиците. Отново пълзят слухове, че из Босилеград щъкат дилъри на дрога. Родители страхуват за децата си и упрекат полицията, че не си върши работата. Не че полицията си върши работата кой знае колко добре, но проблемът не опира само до нея.

Борбата с наркоманията изисква комплексна държавна програма която да проникне във всички сфери на живота – от възпитанието и образованието, до здравеопазването и полицията. Тя е работа на много високо квалифицирани специалисти в тази област.

Разбира се, Босилеград със своята беднотия не може да си позволи много – но ако имаме малко повече ум, щяхме да направим нещо. От скоро един млад босилеградчанин в България, специалист по медицина, Влатко Глигоров, премина специализирано обучение за методите на ограничаване на търсенето и предлагането на наркотични вещества в страни като Испания, Белгия, Австрия и Унгария. В България е секретар на Националния съвет по наркотичните вещества към Министерския съвет. Лекар специалист по акушерство и гинекология. Маркетинг-мениджър във фармацевтичния бизнес.

Човек с такъв опит, израснал в Босилеград, завършил Средно медицинско училище в Босилеград, сигурно не би отказал да направи нещо за родния си град. За съжаление, в Босилеград няма място за такива. У нас не е на цена нито способността, нито знанието, а послушността и примитивизма.

Стотици хиляди млади специалисти като д-р Влатко Глигоров напуснаха страната си, защото не искаха да участват в отвратителната касапница срещу собствения си народ която им предлагаше Милошевич. Времето показва кой е бил прав. Но отсъствието на младите образовани специалисти (не само в Босилеград) се чувства и то силно.

Александър Димитров

Тайнството на Кръщението

Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете

Църковните тайнства са църковни свещеноедействия, духовно-осезаеми средства за спасение; в тях чрез видими знаци се дава невидима благодат Божия, която очисти от греховете, освещава човешката природа и я въвежда във вечен живот.

Според учението на Църквата за тайнството на Кръщението то е врата за влизане в Църквата и условие за участие в останалите тайнства. Това е тайнство, в което вярващият чрез трикратно потапяне във вода и произнасяне името на Отца и Сина и Светия дух се очисти от първородния и личните грехове, възражда се за нов праведен и свет живот в единение с бога. Тайнството Кръщение е необходимо на всеки човек за неговото духовно възраждане и спасение. Исус Христос преодуказал необходимостта от това тайнство:

Ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие (Иоан 3:5)

Начало на кръщението сложил св. Йоан Кръстител:

Невидимата страна на тайнството Кръщение е действието на Божията благодат върху кръщавания. Благодатта на Св. Дух го очисти от първородния грях и от извършените лични грехове (ако се кръщава възрастен), възражда го духовно и го осветява. Св. апостол Павел пише на коринтските християни:

Възраждането на падналата човешка природа чрез Кръщението не се разбира в смисъл, че се възстановява човешката природа в нейното първоначално състояние, в каквото се е намирал Адам преди грехопадението. Действието на Кръщението не унищожавя съвсем наледствената греховна повреда: и след Кръщението в човека остава наклонността към греха. Под действието на благодатта при Кръщението тази наклонност само отслабва и човешката воля получава по-голяма свобода да върши добро, отколкото я е имала преди Кръщението. Не бива да забравяме, че нашето спасение не е дело само на благодатта, а че то се извършва и при нашето живо участие, което се изразява в усилена борба с греха. При Кръщението само се поставя начало на постепенната вътрешна обнова на духовната природа на човека при съдействието на свободната му воля; чрез действието на Кръщението силите на човешкия дух се подновяват и човек добива възможност свободно да расте и укрепва в доброто.

Видимата страна на тайнството Кръщение е потапянето във вода и произнасянето на кръщалната формула. Водата трябва да бъде чиста, естествена.

Кръщението трябва да се извършва чрез трикратно потапяне. По примера на древната Църква, допуска се кръщаване чрез поливане или поръсване само като изключение – за слаби и болни, които при кръщаването не могат да бъдат потопени.

Заповедта на спасителя е ясна: Кръщението трябва да се извършва в името на Св. Троица, като се произнасят думите: *“Кръщава се Божият раб (името) в името на Отца и Сина и Светаго Духа”* Всяка друга словесна форма при Кръщението е незаконна и недействителна.

“Ако някой, епископ или презвитер, кръсти не по реда, посочен от Господа – в името на Отца и Сина и Светаго Духа, да бъде низвергнат”: (49-то апостолско правило).

Към видимата страна на тайнството Кръщение се отнасят и обредите, които го съпътствуват. Те са: 1. отричане от дявола; 2. обличане на бяла дреха; 3. възлагане на кръст върху кръщавания, и 4. палене свещи и обикаляне около купела.

Отричането от дявола се прави при Кръщението, за да се пропъди дяволът от кръщавания. Откакто прародителите ни паднали в грях, дяволът получил достъп до хората и донякъде власт над тях. Св. апостол Павел пише на ефеските християни:

(Вие) живяхте някога според живота на тоя свят, съгласно с княза на въздушната власт, сиреч на духа, който сега действува в синовете на неверието (Ефес. 2:2)

Под живот на тоя свят се разбира порочният живот на хората. Под княз на въздушната власт се разбира дяволът. Духовната природа на дявола няма нищо общо с каквото и да е вещество и не се намира във връзка с нищо материално. Въздуха, който обгръща и прониква от всички страни населяваната от човешкия род земя, апостолът взима само образно, за да нарисува нагледно обширността на дяволската власт. Както на земната повърхност няма място, гдето въздухът да не прониква, тъй също няма място, гдето човек, като живее на земята, би могъл да се укрие от дяволското влияние, и гдето да не се простира властта на дявола.

Отричането от дявола и заклеването става в името на Исуса Христа, като над кръщавания се прави кръстен знак. Сам Христос казва:

С името ми ще изгонват бесове (Марк 16:17)

Същата сила, както призоваването името на Исуса Христа, има и кръстения знак, направен с вяра. Употребата на кръстения знак от християните води началото си от апостолски времена (Дионисий Ареопагит, за църковната иерархия, гл. II и V; Тертулиан, За венеца, гл. III, За възкресението, гл. VIII). За употребата на кръстения знак от вярващите и за неговата сила св. Кирил Йерусалимски пише: *“Нека не се срамуваме да изповядаме Разпнатия; нека смело да начертаваме с ръка кръстения знак на челото и на всичко; нека го начертаваме при влизане и излизане, когато лягаме да спим и когато ставаме, когато пътуваме и когато почиваме. Кръстът е велико предпазно средство, дадено на бедните даром и на слабите без мъка, Защото той е благодат Божия, знак за верните и страшило за злите духове”* (Огласително поучение XIII, гл. 36).

Обличането на кръстения в бяла дреха е символ на духовна чистота и невиност, който той получава чрез Кръщението, и които е длъжен да пази през целия си живот.

Възлагането кръст върху кръщавания е знак за новото му християнско звание и за задължението му да бъде верен последовател на Исуса Христа, като търпеливо понася с вяра всички скърби, лишения и страдания в живота си:

Ако някой иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръстта си и Ме последва (Мат. 16:24), казва Христос.

Запалените свещи и обикалянето около купела са израз на духовно тържество и радост. Запалените свещи означават още и това, че кръстеният трябва винаги да гори духом. Кръгът е и символ на вечността, затова обикалянето около купела напомня на кръстения, че от тоя момент той трябва да принадлежи вечно на Христа.

Иисус Христос дал на апостолите власт да извършват тайнството Кръщение. От тях тази власт е преминала у техните приемници – епископите и презвитерите. Но при крайна нужда, особено при опасност от смърт, Кръщението може да извърши и мирянин християнин, мъж или жена. Взима се чиста вода и в нея трикратно се потапя или поръсва кръщаваният, като кръщаваният произнася сакраменталната формула: “Кръщава се Божият раб или рабиня (произнася се името му) в името на Отца, амин, и Сина, амин, и Светаго Духа, амин”. Ако след това болният оздравее, Кръщението се повтаря. Свещеникът прочита само пропуснатите молитви и извършва над него тайнството Миропомазване. Кръщението е единственото тайнство, което при крайна нужда може да се извърши от мирянин християнин.

От желаещия да приеме тайнството Кръщение се изисква вяра и покаяние. Затова в чина на Кръщението е въведено отричането от дявола и от всичките му дела и четенето на Символа на вярата пред самото извършване на тайнството Кръщение.

За необходимостта от вяра говори сам Иисус Христос:

Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен (Марк. 16:16)

От тези думи на Спасителя е ясно, че който повярва в Него като Изкупител на света и приеме в Кръщението благодатта на Св. Дух, като с това стане член на Христовата църква, той ще бъде спасен от греха и от осъждането за него, и като оправдан от Бога, ще получи вечен живот в блажено единение с Христа. Апостолите преди да кръщават са поучавали във вярата, а след това са кръщавали повярвалите в Христа (Деян. 2:41, 8:35 – 38).

Че покаянието трябва да предшества тайнството Кръщение, говори св. апостол Петър в деня на Петдесетницата. На въпроса на повярвалите какво да сторят той им казал:

Покайте се, и всеки от вас да се кръсти в името на Исуса Христа, за прошка на греховете; и ще приемете дара на Светаго Духа (Деян. 2:38).

В Православната църква се кръщават както възрастни, така и деца. Вярно е, че децата още не разсъждават, те не могат още нито да вярват, нито пък да изповядват вярата и покаянието си, но те биват кръщавани поради или заради вярата на своите родители и на възприемниците си. На последните Църквата възлага задължението да научат кръстените деца на вярата, когато те пораснат.

В Свещ. Писание има доказателства, че е необходимо да се кръщават малките деца. Така напр. в Стария Завет обрязването е заменено с Кръщението, както свидетелствува св. апостол Павел:

В него (в Христа) сте обрязани чрез неръкотворно обрязване, като съблякохте греховното тяло на плътта, чрез обрязването Христово, като се погребяхте с Него в кръщението (Кол. 2:11 – 12).

Вярно е също, че покаянието трябва да предшества в Кръщението, но покаянието е необходимо за възрастните, а за децата то не е нужно, защото те нямат свои, лични грехове. При Кръщението те се омиват от първородния грях на прародителите.

Заповедта на Спасителя, дадена на апостолите (Мат.28:19 е без никакво ограничение относно децата. Самите апостоли кръщавали цели семейства, в които без съмнение, е имало и деца (Деян. 16:33, 18:8, 1 Кор. 1:16).

При кръщаването и на възрастни, и на деца има възприемници (кръстници). Това е установено от Църквата, за да бъдат възприемниците поръчителите пред Църквата за вярата на кръщавания и след Кръщението да ги вземат под своя грижа, за да ги наставляват и утвърждават в истините на вярата.

Още от първите дни на съществуването си Църквата е кръщавала и деца. Дионисий Ареопагит в книгата си “За църковната йерархия” пише: “*Божествените наши наставници (апостолите) допускаха да бъдат кръщавани и младенци при условие, че родителите им ще възложат на някого от вярващите да ги запознае добре с божествените предмети и ще се грижи за тях като баща и като грижовник за тяхното спасение. Тези вярващи свещеникът подканва да произнесат отричането и свещеното изповедание... Мисля, че няма нищо странно в това, че се допускат до кръщение и Младенци*”.

По думите на св. Иринея Лионски (II в.), “*Христос е дошъл да спаси всички, които чрез него се възраждат в Бога: младенци, деца, юноши и старци*” (Против ересите, кн. II, гл.39).

Кръщението е духовно раждане за нов, свет живот. Както телесното раждане е неповторимо, тъй е неповторимо и духовното раждане, т.е. Кръщението. Св. апостол Павел свидетелствува:

Един е Господ, една е вярата, едно е кръщението (Ефес, 4:5)

Отпадналите от вярата и отлъчените от Църквата еретици, ако са кръстени правилно в името на Отца и Сина и Светаго Духа, се приемат повторно в Църквата чрез тайнството Покаяние, но не и чрез повторно Кръщение. Затова в Символа на вярата е казано: “Изповядвам едно кръщение”.

В древност, когато християнското е било жестоко преследвано, имало случаи мъченици да пролеят кръвта си и да умрат за Христа преди да успеят да се кръстят. Църквата признава тяхното мъченичество наравно с водното кръщение и го нарича кръщение с кръв, а мъчениците причислява към небесното царство Божие. Това нейно учение се основава върху думите на Исуса Христа, Който е нарекъл Своите страдания кръщение (Мат. 20:22-23), и е обещал небесна слава на ония, които го изповядват пред хората (Мат. 10:32), които са преследвани за правда (Мат. 5:10). А мъчениците са изпълнили всичко това при кръщението със събствената си кръв.

(От Православен катехизис и Послание на източните патриарси за православната вяра. Подготвил: ийеромонах Йоан Станойков)

Село Ресен – от златото до просяшката тояга

Пише: Иван Николов

Трудно е да се надникне в древното минало на село Ресен. И самото му име е словесна загадка – очевидно не е от славянски произход, каквито са имената на повечето босилеградски села. Легенди и предания разказват, че Ресен, вероятно по времето на римляните, е бил рударско селище с над две хиляди къщи. Затова свидетелстват големите дупки в местността “Ямите” и откритият вход на стар рудник.

Пак според преданието, Божичката река по вада била докарана в Ресен където се промивала някаква руда. В Ресен имало и езеро, в местността “Езерото” – на днешната граница с България. Според легендата, в езерото имало едър бик – пазач на езерото. И когато решляни изкарвали говедата си на паша край езерото, бикът излизал и надвивал на всички говеда. В селото обаче имало един циганин ковач който изковал железни рога на своя бик. И когато неговият бик се сборил с пазача на езерото и го пробол с железните си рога, той се втурнал в езерото а водата изведнъж направила кръговрат и почнала да потъва. Пастирите хвърлили тоягите си във водата и наскоро в селата Извор, Кортен и Долно Уйно пробили силни извори които изхвърлили тоягите на решлянските пастири. Все още има поверие, че цигански добитък не бива да пие от тези извори. От тогава Ресен станала сушна местност защото пресъхнала и реката през която езерото изтичало – днешната “Сушица”. Нямамо вече вода за водениците и решляни си направили вятърна воденица в местността “Ветрена воденица” на един баир над селото – до днешната граница.

От това далечно минало в село Ресен са останали две чешми: в местността “Село” и “Котлинъе”. Водата им е доведена по глинени тръби и никой вече не знае откъде. В селото до неотдавна се намираха печени тухли – вероятно останки от древни римски постройки.

По-новите легенди и предания разказват, че Ресен се е намирал в днешната местност “Село”. Селото било от збит тип, оградено с каменна стена и имало порта при днешната местност “Порта”. След това селото го сполетяло нещастие: завърлувала страшна болест – “църната чума”. Много хора измрели, останалите напуснали селото и избягали по околните баири при кошарите си където се заселили и основали днешните махали: Повечето от махалите са понели имената на родовете които са ги основали: Степановци, Кръстановци, Стоймировци, Младжинци, Шеиновци, Барбуловци, Влаинци, Пладнище, Бара, Бубраница, Пачаръзовци и Лас. Последните три махали днес са от другата страна на границата – в България.

В село Ресен е имало четири черкви: манастир в местността “Калугерско осое”; черква “Света Богородица” в местността “Кляш”; черква “Света Троица” в местността “Пресвета” и днешната черква “Свети Илия” в местността “Село”. За манастира почти нищо не се знае освен легендата и оскъдни останки от постройка. “Света Богородица” е била голяма селска черква която е изгорена по време на Освобождението от турците. Днес там има малък параклис. Според преданието, след пожара камбаните от тази черква били пренесени в село Долно Уйно, а кръстовете в Изворската черква. На мястото на черквата “Света Троица” също е построен малък параклис – намира се на няколко крачки от българската страна на границата. Това са гробищата за които известния френски журналист Анри Пози 1934 година е написал: “Аз видях майки, гробовете на чиито деца са на югославска земя, да идат и плачат на няколко метра от скъпите им гробове, понеже им е забранено да се приближат”. Това са същите гробища които са инспирирали и Емануил Попдимитров да напише своето потресаващо стихотворение “Граница”.

Днешната черква “Свети Илия” в местността “Село” е строена след Ньойската граница от 1919 година, защото сръбските гранични власти забранили хората масово да се събират край параклисите които са близо до границата.

Интересно е, че паганският обичай “молебен” се е провеждал почти до половината на 20 век. Имало е три “кръстати” дървета при които се е провеждал този древен славянски обичай от предхристиянската епоха. До наши дни е оцеляло само още едно от тия исполински дървета в местността “Корита”.

През Ресен все още се забелязват останките от трите пътя които са се включвали в главната пътна артерия по турско време – Цариградския друм. Тук са минавали търговските кервани с добитък които са карани към Цариград и Солун. Тук са се и връщали товарите със злато след като добитъка е бил продаван. Все още има много легенди и предания за ограбени и заровени съкровища – мечта на лакоми иманяри до наши дни.

В Ресен е имало 4 варници в които се е пекла вар за битови нужди и се е продавала в близката околност. Вероятно и те са допринели да бъдат изсечени горите в селото и да се увеличат ерозивните площи. В началото на века в Ресен е имало две ханчета в местността “Джевото” на стария път за България.

Решлянската долина пази още една тайна – златните си находища. Впрочем, не е никаква тайна – само преди шейсетина година тука са идвали златари от България и са промивали златоносен пясък в местността “Кляш”. В тайна са забулени и геологическите изследвания правени преди двайсетина години. Загадка е и старият рудник открит и веднага закрит преди петдесетина години.

По време на Балканската и Първата световна война само в състава на Тринадесети Рилски пехотен полк 8 души от Ресен падат за свободата и независимостта на България. Техните имена са: Васил М. Стоянов, Георги В. Харизанов, Георги Д. Лулев и Стоян Ст. Керавски паднали на 18. 06. 1913 година, Арсо Д. Георгиев паднал на 24. 10. 1915, Ефтим Барбулов и Ефтим Цв.Барбулов паднали на 8. 10. 1916 и Никола К. Джокин паднал на 19. 10. 1915 година. Възрастни хора от Ресен винаги казваха, че падналите от Ресен са били 18 души. Възможно е да са били мобилизирани в други военни части.

Агонията на Ресен започва с Ньойската граница. Тя разделя селото на две части – три от десетте махали остават в България. Имоти, извори, кладенци, гробища, пътища, черкви – всичко е разсечено. Живота става непоносим и от Ресен тръгва първата бежанска вълна към България. До втората световна война преостаналите жители на Ресен изтърпяват сръбският терор, комитите на ВМРО и “Въртоп”, убийствата на границата, безмилостни побоища, насилия... В “Спомените” си, том III стр. 505-506, легендарният водач на ВМРО Ванчо Михайлов е записал: “На 1 юни 1933 г. с. Ресен е било целото блокирано от няколко стотин сръбски войници и жандари; всички къщи подложени на обиск и грабеж; много селяни са жестоко бити, а Тимо Георгиев Керавски и Александър Стоичков са отвлечени и убити във от селото. На другия ден пръснали слух, че двамата били убити от “комитите”.

Разбираем е възторга с който решляни посрещат българските войски на 7 април 1941 година и покрусата с която ги изпращат 1945 г. След тях тръгва и втората бежанска вълна от Ресен към Долни Дъбник, Бърдарски Геран, Бяла Слатина, Перник, Оряхово... Цели кервани бежанци с дребни деца и оскъден багаж на волски кола поемат пътя на изгнанието в собсвената си родина. Някои завинаги, други не издържат и се завръщат, за да се разкайват после цял живот. Защото идва времето на Информбюро, насилствени откупи на селскостопанската продукция довела ги до глад, опити за колективизация с плантации за овес и кромид лук, залесяване на питомите селски пасбища с борови гори и забраните за сеч на дъбова шума довели до унищожаването на овцевъдството през шейсетите години, новият комунистически терор с побоища, с насилия край границата и убийства. В годините на Информбюро в Ресен е убита 17 годишната Люба Владимирова и 20 годишният Любен Милев от страна на граничарите уж при опит за нелегално минаване на границата.

По партийна директива са изсечени сливовите засаждения, изклани са козите и забранена сечта на дъбови лисници. Това кара хората масово да разпродават добитъка си, а след него тръгват и младите и се пилеят от Постоянна до Охрид и Варна. 25 решлянски семейства застрояват нови къщи в Босилеград. В селото остават предимно възрастни хора. Пътят до селото бе пробит за военни нужди, а електрификацията бе проведена с неимоверни усилия на старите жители на Ресен едвам тогава когато вече бе късно.

В село Ресен са провеждани големи събори почти на всички по-големи християнски празници. Всяка неделя младите са се събирали “на хоро”. Непосредствено преди, по време и след Втората световна война четиригодишното училище в Ресен е имало около 60 ученици. Днес няма нито един – училището е затворено и вече се разпада.

Ресен някога!

Според турските данъчни регистри през 1874 година село Ресен е имало 67 домакинства с 476 жители. През същата година в Ресен са преброени 2512 овце, 114 свине, 219 говеда и 72 коня. Което означава, че в навечерието на Освобождението от турците едно домакинство в Ресен е имало средно по 37 овце, 3 говеда и 1 кон и е обработвало средно 65 дьонюми земя.

По данните на Окръжното управление в Кюстендил през 1900 година село Ресен е имало 627 жители. 1910 година в Ресен са преброени 2408 глави овце. Така селото е процъфтявало до 1920 година когато започват бежанските вълни поради границата.

Ресен днес!

Днес, в началото на 21 век Ресен е на доизживяване. Има 36 домакинства, от тях 14 са с по един член, 15 са с по два члена, 4 с по 3, 1 с 4 и 2 домакинства с по 6 члена. 4 домакинства временно пребивават в Ресен – само през лятото. Ресен днес има 91 жители от които 37 са над 70 годишна възраст, 27 са под 60 годишна възраст, 20 са под 30 годишна възраст /от тях 16 са неженени/ и 7 деца. В селото има около 100 овце, около 50 крави и 4 коня.

Тази зима село Ресен бе затрупано с дебел сняг и остана изолирано от Босилеград пет седмици. В тежка старческа самота, без пътища, без вода, понякога и без храна и отопление, забравени и от челядтта и от властта, старите решляни доизживяват последните си дни. Преживял Римска и Турска империя, болести и набези и 4 премествания на границата само за един век, Ресен не можа да устои пред двете големи утопии на 20 век – великосръбският национализъм и комунизмът.

Преданието

Според едно предание, по време на турското робство Ресен е било “господарско село”, тоест било е подчинено на някой турски бей. Всички мъже и жени е трябвало определен брой дни в годината да работят “ангария” на бея. Майките нямало кому да оставят бебетата си и затова навързвали люлките им на една круша и оставяли една сляпа стогодишна бабичка да ги люлее. Додеяло ѝ на бабата да се разпрavia с малки деца, и когато се разчуло, че някакъв везир щял да минава през Ресен, тя заръчала да ѝ го доведат – и тя да му каже нещо. Когато ѝ го довели, тя му казала:

- Везирию, везирию, ега ти е накратко царщината!

Той най-напред се разсърдил, после се замислил, па се засмял и ѝ отговорил:

- Всичко е до замън бабо, до замън, (до време) – и си отишъл.

Не работел с мъртви хора

Пише: Радко Стоянчов

Пазарен декемврийски ден в моя роден град. Студ и сняг са сковали улиците. Покрити с помръзнал сняг и дълги ледени висулки къщите приличат на бронирани транспортъори. Гънкият зимен вятър не дава на хората да се задържат на улиците. Те не са дотам безлюдни, но всеки се е прибрал на топло. Случайно се засичам с познат съученик от седемдесетите години в местната гимназия носеща името на виден интернационален комунистически деец. Не сме се виждали над двайсет години. Удоволствието е двойно.

Предложих му централната градска кръчма за разтоварване на спомените. Вътре е пълно като в шипков плод. Отпуснати хора, всеки с чашката и приказката си. В дъното на салона намираме свободна маса. Още не настанили се, забелязвам как една замръзнала фигурка броди с поглед из салона. Дон Жуан и големия свалач от IV 2 от ученическите години. С него се виждаме често – живее в периферния квартал. Засичаме се и служебно понеже той работи във важно бюджетно ведомство, но сме само на “здрасти”. На “пришълеца” много му се искаше да седнем тримата, някогашни селски момчета, да си кажем по някоя, да пийнем чашка-две и мезнем от сочните кебапчета – специалитета на заведението.

След кратко мълчание и обръщане на лентата на спомените изписана с изминалият път наречен живот, някогашното мургаво селско момче през лятото облечено в простички сини дрешки, извади цигара от средна класа и обикновена запалка и настоятелно подхвана разговора.

- Не съм идвал от двайсет години. Последен път бях на погребението на майка ми, а сега се връщам от погребението на баща ми.

Нито аз нито другият съученик познавахме баща му, но и двамата му изразихме съболезнование на различни езици. По външния вид и по обноските му изглеждаше, че баща му е бил само бивш родител.

- Оставил съм всичко на брат ми, то си е била и негова грижа – имота принадлежи на него, аз си имам семейство, дом, покъщнина – повече не ми трябва. Научих се да ценя живота особено през последните десетина изстрадани години. Не се възгордах от рода и произхода си, нося си особеностите и нравите на предците си. Жена ми е потомка на Бан Йелачич, но синовете ми носят духът на Левски и Ботев.

Учудени от монолога на съученика от “диаспората”, се погледнахме изпитателно, но в погледа на бюжетния чиновник като че ли имаше омраза и презрение.

- А ти какво правиш, с какво се занимаваш? - посочи с леко повдигнати вежди към мен.

- Достойно потъвам и потъвайки си изграждам паметник – отговорих му аз. Съученикът от периферния квартал вероятно вече се разкайваше защо седна с нас двамата въпреки че някога преписваше домашното си по литература от мен, но както и да е, изслуша негримираната ми приказка която на края обобщих с един стих на наш малцинствен поет; “Освен истините свети, не бръсна други авторитети”. Очевидно казаното се понрави на “пришълеца” и мисловно бяхме 2 : 1.

- Да те чуя и теб, ти беше въздишката на всички момичета в гимназията, мил и симпатичен, сладкодумен, биваше си те. – подкани той “сваляча”.

Сервитьорът донесе първата поръчка.

- Ами, времена... нали си спомняте стиховете на Десанка Максимович “От колевке па до гроба ...”
Свърших висшето си образование, имах възможности да остана във вътрешността, но предпочетох родния град и последната ми любов – леко и шмекерски се усмихна. По време на ембаргото – започна той меланхолично – си построих къща, а по време на войната я обзаведох, но все пак на 300 квадрата не се живее... До миналата година се и живееше и не, но сега откакто уж настъпи демокрацията...загазих. От заплата не се...то и преди от заплата не се живееше, но все пак имаше човек възможности поне да се изяви, а сега...

В този момент Дон Жуана млъкна, позамисли се, като че ли малко се пообърка, нервно набодна димящото кебапче, зарови го здраво в солта, налага го и сякаш се стресна от собствените си думи. На мен ми знаеше акъла, но на другия знаеше дарата от ученическите години. Двамата го гледахме безцеремонно, и за кураж и разбиване на магията, чукнахме се с чашите и изговорихме една и съща дума на два езика.

- Толкоз от мене, - троснато каза той и като че ли стовари тежко бреме от плещите си.

- Хайде сега кажи ти как я караш, - настоях аз пред “пришълеца”.

- Е, моята е проста и вече чута. Свърших военна академия, назначиха ме на работа в един крайморски град, там запознах жена ми, ожених се, получих апартамент, заживяхме. Обаче един следобед по навик се събрахме с колегите си в градския спортен стадион да ритаме топка. От ден на ден мачовете ставаха все по-интересни, а през уикенда имаше и публика. Тоя следобед имаше такава спортна атмосфера сякаш се играеше много важен мач. Един колега, по години и чин равен на мен, все по често загрубаваше играта. Помолих го да не бъде толкова груб, все пак сме се събрали за развлечение, но тоя направо ми зашлеви плесница и отправи нещо по адрес на майка ми “бугарска”. Не се въздържах и като го подхвапах със селския си юмрук, него сякаш гръм го удари и той се просна по земята. Същия момент мачът бе прекъснат а него го откараха в реанимацията. За инцидента се разчу в гарнизона, повикаха ни на рапорт и в срок от три дни него го преместиха някъде на север. Изминаха се десетина години, започна се с разпадането на държавата, избухнаха войни. Бях в Книн, Вуковар, докараха ме в Босна. Постоянно на терен, сражения, далеч от дома и семейството, нагледах се на кръв, смърт, ужаси...

Подписа се Дейтън. Като че ли се поуспокои малко. Не след дълго кипна на Косово. Казаха ми да се готвя. Категорично не бях съгласен защото преживях ужасите в Хърватско и Босна. Бях още с двама, и за да ни утеши, комендантът ни каза, че Косово е нашия шанс да си обезпечим бъдещето на нас и нашите деца. Отново не издържах и му лепнах такава плесница на тоя мухльо, сякаш славейчета му изчуруликаха от ушите. На косъм да ме застрелят. Сложиха ми белезниците и направо ме заведоха на рапорт при новия комендант. Не бях го виждал защото беше дошъл преди два дни, но тия които го познаваха говореха че е фанатик, самостоятелно взема решения и вярва само на Върховния. Нямах време да мисля, даже бях загубил чувство за страх. Отвориха вратата. Висок, едър мъж, без шапка, обърнат с гръб към вратата нещо наблюдаваше през прозореца. Мислено се простих със своите, за секунда мислите ми се преселиха в родното село, пред очите ми изникна схлупената къщурка, плевнята, сайвантът, стожера, градинчето и бунара до него. Още бях някъде сред родния пейзаж, когато комендантът лениво се обърна, втренчи се за момент, направи една крачка напред а след това бавно се отдръпна до прозореца и заповяда да ми свалят

белезниците. Познахме се. Изкара придружителите ми и останахме двамата насаме. Изплаших се...и той. Устните му затрепериха, разтегна ги в безсилна усмивка, с полуотворено око, искаше да направи някакво движение с дясната ръка но тя като че ли беше парализирана. В този моментът страхът изригна като вулкан в мен. Бях готов на всичко. Той пое въздух, събра кураж и рече:

- Още ли така силно удряш?

- И още как. – решително му отговорих. После дълго разговаряхме на “ти” въпреки че той беше с два чина по-голям от мен. Накрая ми каза, че ако друг беше на мое място отдавна да е мъртъв, но тъй като ние от тоя край отдавна сме мъртви защото сме се отказали от родното, той с мъртъвци не работи...!

Песента ми е в сърцето

По повод Коледните и Новогодишните празници КИЦ “Цариброд” и Столична община София и тази година направиха всичко възможно да зарадват босилеградските деца с Коледен концерт. Концерта изпълни певицата Джина и дъщеря ѝ Мартина, а дядо Коледа в лицето на актьора от софийския Куклен театър Михаил Ганев раздаде коледни подаръци на 120 босилеградски деца на обща стойност над 1000 ДМ – подарък на Столична община София.

Програмата се проведе в залата на босилеградския хотел с любезното съдействие на собственика му Иван Костадинов. Децата и техните родители които бяха изпълнили салона останаха доволни от представената програма.

След концерта поговорихме с певицата Джина която радушно бе приета от най-младата босилеградска публика.

-Джина, вие сте обиколили цяла Европа, но за първи път сте в Босилеград. Кажете ни нещо за себе си.

-Много съм пътувала, почти целия ми живот премина от изток на запад. Може би това което най-много ми е липсвало е моят дом, но професията на певицата и на музиканта изобщо е такава, да радваме хората, да пътуваме, и на мен ми бе удоволствие да дойда тук.

-Пели ли сте досега пред толкова млада публика?

-Аз съм щастлива че имах толкова изпълнение тук при вас и видях толкова щастливи лица, толкова мили дечица които се радваха от сърце, така че за мен по-голяма награда от това няма.

-Ако повторно дойдете в Босилеград бихте ли променили репертоара си?

-Аз имам доста богат репертоар така че бих се съобразила и с възрастовата граница на публиката, просто имам репертоар за всички.

-Коя е вашата публика?

-Аз с удоволствие пея за всички, децата са чисти душички и се радват от сърце на онова което им се харесва, но нямам нищо против да застана и пред тинейджъри и възрастни хора, казах ви, че имам песни за всички и моя спектър на песни е широк, така че всякаква публика може да ме радва.

-Коя е вашата любима песен?

-По принцип, когато съм работила в чужбина, там изискванията са определени и трябва да се съобразяваме с тях. Примерно в Западна Европа се изисква да пея евергрин, популярните песни и най-новите неща които в момента са модерни, и се съобразявам с тия условия. От малка съм пяла много народни песни, така че народната песен ми е в душата и никак не ми е чужда. Напоследък подготвям нов албум с песни между рок и фолк музика. Досега правих един такъв запис и се посрещна доста добре, и си мисля че засега съм на добър път.

-За един българин извън България коя песен според Вас е най-приемчивата?

-За един българин извън България най-добрата е истински нашата песен, нещо свързано с детството, със спомените, и аз именно с такива песни отварям сърцата и душите на хората.

- Тая вечер чувствате ли се в чужбина?

- О, не, чувствам се като сред свои.

-Бъдещите планове свързани с музиката ви са?

-Аз вече издадох една тайна, досега несъм казвала, че готвя соло албум, работя върху нови песни, дори опитвам неща които не съм правила. Опитах и с оперно пеене с една песен. Просто като свободен изпълнител, без да се съобразявам с хората край себе си, съм решила да опитам в различни посоки.

-Вие сте музикално семейство, има ли разногласия помежду ви в областта на музиката?

-Разногласия винаги има, но те не са чак толкова големи. Освен Мартина която се представи тази вечер, имам още една дъщеря която също се занимава с музика и е много талантива, спечели една награда на конкурса за млади изпълнители до 15 години и в момента работи с едно дамско трио, танцува и пее... Съпругът ми Иван Иванов е фронтмен на групата Кукери, а тази група с години е позната на българската публика. Ето това е за “разногласията” в нашето музикално семейство.

Пожеланията на дядо Коледа превъплътен от актьора Михаил Ганев бяха кратки и простосърдечни.

-Благодаря ви много за всичко. Това мога да ви кажа. И ви пожелавам Христовата любов да грее във вашите лица и сърца. Бъдете здрави, имайте Христова любов и голям берекет през следната година.

04. 01. 2002 г.

интервюто взе: Радко Стоянчов

Първата текстилна фабрика в България

Първата текстилна фабрика в България и в цялата тогавашна Турска империя, е построена в Сливен през 1836 година. Нейната история прилича на приказка и е тясно свързана с новите исторически условия настанали след танзиматските реформи когато султан Махмуд II реформира армията и има голяма нужда от сукна за облеклото на войниците и чиновниците.

По това време Сливен и другите балкански селища както с развитото си животновъдство, така и с благоприятните условия за работа на разни чаркове, тепавици, дарази и воденици създава силна традиция за производство на сукна които с камилски кервани са изнасяни към Одрин и Цариград. В Сливен е имало ежемесечен панаир “Аба пазар” на който анадолските търговци са донасяли “крини злато” и са купували сливенските аби, шаеци, черги и килими. Това са златните времена за българското стопанство когато търговията не само със сукна, но и с добитък, кашкавал, сирене, кожи, коприна и друго, насочва турското злато към балканските селища в България. Това е материалната опора която ще подготви условията за българското Освобождение. По това време в Цариград има много богати българи като Стефан Богориди, Кръстевич, депутата Селвеки, Хаджи Никули, Д-р Стамболски, Стефан Карагъзоолу и други които са имали влияние не само пред Портата, но са имали достъп и до самия султан.

Родоначалник на българската текстилна индустрия и строител на първата текстилна фабрика в цялата тогавашна Турска империя е Добри Желязков – Фабрикаджията. Роден е в Сливен през 1880 година. Останал е сирак. Учил е в гръцко училище и е имал солидно знание и прочит за времето си. Първото му занимание е било сладкарство (шекерджия). След време започнал да се занимава с търговия на аби и шаеци (караабаджилък) и често е пътувал до Цариград. В Сливен е работил на разни чекръци и станове и си изобретявал нови уреди от дърво и телове на които влачил вълната. Така станал конкурентен, но изобретението му взема хляба на много занаятчии и те почнали да го клеветят пред турското правителство. Завистта и злобата на другите почнала да го преследва през целия му живот.

През 1830 година след един безуспешен опит за въстание, Добри се преселил на Крим, в Севастопол – в Южна Русия. Там се оженил за една сливенчанка, там му се ражда първия син и там се заловил с търговия на едро като кръстосвал континента от Измид до Виена. Колониални стоки носил от Измид, внасял кримска вълна в България, от България изнасял коприна и я продавал във Виена и Брашов. Така той стигнал и до Екатеринослав и руските фабрични заведения за сукна. Това толкова го заинтригувало, че решил да напусне търговията, да се завърне в отечеството си и да се предаде на стария занаят. Тайно пренася от Русия плановете за станове и други машини и през 1834 година се връща в Сливен и застроява първата си текстилна работилница: 22 метра дълга, 5 широка и 4 метра висока. По моделите на Екатеринославските машини, той сам си прави нови станове, дарази, чекръци, чепкала, въртележки и с местен персонал почва да произвежда широки платове.

Доволен от качеството и печалбата си, той разширява производството, като най-много работи килимчета за джамии използвани от турците по време на молитва. Местните завистливици отново започват да го клеветят пред властта, но това заинтригувало турското правителство което поискало да види мостра от Добревите платове.

Една сутрин той слага два “пастафа” сукно – червено и синьо в дисагите и тръгва с коня си за Цариград. Там султан Махмуд останал силно изненадан от сръчността и предприемачеството на своя поданик, и го удостоява със султански ферман, с който му възлага да построи текстилна фабрика за нуждите

на турската държава, да я управлява сам и да продава платовете по 21 гроша аршина на турското правителство, като същевременно го освобождава от данъци.

Правителството нарежда ангария и строежа започва. Добри е ходил с кон и дилижанс чак в Белгия за закупуване на някои машини а някои отчасти е правил и сам. Довел е двама немци инженери от Австрия за монтиране на машините.

Фабриката е била 100 м. дълга и 16 м. широка, четириетажна. В избата са били фабричните трансмисии и водно колело с диаметър 8 метра. Във фабриката са работили 400 – 500 работника като всеки е имал заплата по 75 гроша на месец. Работниците били “царски хора” и носили специални знаци “чилинчета”. Фабриката е работила зиме и лете, денем и ношем, произвеждала е и до 200 000 лакти сукно годишно като е донасяла чиста печалба по 500 000 гроша.

Завистта обаче отново проработила. Турците не могли да се примирят че един “гяурин” командвал по 400 – 500 мъже. След смъртта на султана, Добри изпаднал в немилост. Новият управител на Сливен Мустафа бей, насила го изхвърлил от фабриката и сам й станал управител. Понизен и обиден, Добри почва процес с турското правителство който продължил 3 години. Трябвало по няколко пъти през зимата да пътува с кон от Сливен до Цариград. При тия пътувания измръзват краката му и изпада в тежка сиромашия. Правителството му предложило да основе нова фабрика в Измид и да стане нейн управител. Отчаян, той се съгласил. За две години той съгражда и обзавежда нова сукнена фабрика, но поради постоянните бъркотии в Турция тя запустява преди да заработи, а той е принуден да избяга без нито един грош.

Управителят на сливенската фабрика Мустафа бей умира. Правителството назначава друг – отново турчин. Добри Желязков Фабрикаджията, отчаян, опропастен и сломен от болест се връща в Сливен и ляга на легло парализиран. Така изживява още 10 години. Умира 1965 година, беден, забравен и огорчен от всичко. Бил е основател и на първото девическо училище в Сливен.

След падането на Шипка турците напускат Сливен. По една случайност те не успяват да запалят фабриката. След Освобождението българските правителства започват да я дават под наем. Така тя е продължила да работи още 14 години. След това е била погасена поради износеност и неликвидност.

1904 година Министерския съвет превръща сградата на фабриката в затвор и в този си вид тя е просъществувала и до днес.

Подготвил: Иван Николов

“Мечът на непримиримите”- един съвременен български роман за юноши

Цончо Родев е съвременен български писател. Роден е през 1926 година в Провадия, в семейство на интелектуалци. Баща му е известен адвокат, майка му е лекар. След като баща му е бил убит от Народния съд след 9 септември, самият Цончо е анатемосан като син на “народен враг” и понася тежки страдания в комунистическите конц-лагери. С прекъсвания успява да завърши право, но никога не е практикувал. Посвещава се на литературата. Белязан като “политически непригоден”, той е принуден да работи като машинист на строежи, като пощенски раздавач и като журналист, но от всякъде е бил уволняван по партийна директива. Успява да се наложи със силния си талант и едвам през 1966 година излиза първата му книга “Черния конник”. Въпреки унищожителната критика, тя постига голям успех и Цончо Родев, вече 40 годишен, се отдава на литературата. Любимият му жанр са историческите романи в които той възкръсва историята на България воювайки по тоя начин против националния нихилизъм налаган в името на “интернационализма” и “братството” със Съветския съюз. Неговият творчески опус са двајсетина книги с общ обем от около 5000 страници и тираж от един милион екземпляра. Най-известни са му книгите: “Черният конник”, “Съкровището на Лизимах”, “Изпитание”, “Отгласи”, “Наричаха ме Желязната ръка”, “Светослав Тертер”, “Човекът без сянка”, “Тътени”, “Мечът на непримиримите”, “Отмъстителят”, “Двама против ада”, “Бурята”, “Пиратът”, “Една торба ключове”, “И стана ден” и др.

Предлагаме ви един провокативен откъс от романа “Мечът на непримиримите”. Диалогът се води в 11 век между българския войвода Сеслав и византийският император Алексий Комнин, когато България се намира под византийско робство. Казаното има трайна и непреходна философска стойност. Времето и имената са без значение.

АЛЕКСИЙ КОМНИН. Вече четири години ти оглавяваш най-непримиримите противници на империята, начело си на всяка враждебност срещу нас. Ей този сребърен орел, който носиш върху бронята си, се е превърнал в кошмар за всеки ромеец. Защо? Защо е всичко това?

СЕСЛАВ. Ако ти кажа, че съм българин, ще бъде ли достатъчно ясен отговор?

А.К. Зная го отдавна. Но за мене българският ти произход не обяснява нещата. Под моя скиптър има милион българи, в които не може да се открие и следа от твоето ожесточение срещу Византия.

С. Следователно те са лоши българи.

А.К. Или проявяват онзи здрав разум, който с много повече основание би трябвало да се очаква от тебе. Виждам, учудваш се на думите. Ще ти го поясня. Преди ти да си българин и аз грък, ние сме човеци и на много неща можем да погледнем общочовешки, а не от тесния ъгъл на кръвната ни принадлежност. За съжаление, това се е оказало във възможностите на по-ограничените мои поданици, докато например ти, един роден водач, робуваш на някакво си там име.

С. Позна, твое величество. Робувам на... Византия...

А.К. (*махва ръка с досада*). Остави дребното заяждане и нека се опитаме да говорим като човеци. Българин, грък, турчин, печенег, франк – това са понятия без никакво съдържание. Хора като тебе и мен, които провидението е пожелало да обдари с качества на водачи, не бива да стесняват кръгозора си до границите на едно племе или една империя. Нашата отговорност не е пред рода или народа, а пред човечеството.

С. Нямам толкова високо мнение за себе си, но все пак ме интересува изводът до който се готвиш да стигнеш.

А.К. Той е ясен – в лицето на Византия ти не трябва да виждаш враг или поробител!

С. (*възкликва*). А! И как стигна до това?

А.К. По пътя на разума. На моя разум и на доверието в твоя. Нека да говорим искрено, войводо Сеславе, и да признаваме истините дори когато ни боли от тях. Съгласен? Тогава длъжен си да се съгласиш с мене, че Византия винаги е превъзхождала България във всяко едно отношение: земя, население, богата история, култура, благоденствие.

С. Да приемем, че е така.

А.К. Тогава да отидем по-нататък. Ти говориш за робство. Защо не употребиш друг израз: разпространение на по-високата култура и благоденствието чрез всякакви средства?

С. (*след продължително мълчание*). Най-сетне започвам да те разбирам, твое величество. Ако ние, българите, не се чувствуваме роби, а просто приобщени към ромеите, чрез труда на ръцете си и чрез нашите сто хиляди мечи ще допринесем цивилизаторската мисия на империята да се разпростре върху нови земи, властта на императоровия скиптър да се утвърди и върху други народи, дори – защо не? – върху целия свят, та след това всички ние, които сме повече човеци, отколкото принадлежащи към отделно племе, да запретнем ръкави, за да наложим на света по-високата култура и благоденствието на Византия. Добре ли съм схванал мисълта ти?

А.К. (*страстно*). Добре, но я виждаш сухо и делнично. Опитай се същото да си го представиш с цялага пищност и благодатта на утрешния ден. Византия е наследник и на древните елини, и на Рим, и на македонците, и на по-старите източни цивилизации. Представи си обединени в едно света на Рим и света на Александър, а над тях разпрострян разцветът на Перикловия век. Не е ли това една цел, която заслужава да забравим, че по род сме ромеи, българи или франки?

С. (*тихо*). Тази цел е неосъществима, твое величество. Никога една заповядана със закон и наложена със сила цивилизация не може да преуспее. Предпоставка за всяка култура е... свободата. Няма ли свобода, няма и разцвет на културата.

А.К. Свободата ще настъпи после, когато нашата култура и нашия ред ще бъдат възприети в целия свят.

С. (*разпервайки пръсти*). Кой е най-силен от тези, твое величество?

А.К. (*стъписано*). Да кажем... палецът.

С. Но ти не запазваш само него, а да изрежеш всички останали, нали? Милееш даже за кутрето, най-безпомощният от петте.

А.К. И какво искаш да кажеш с тази притча?

С. Че културата на света е като ръката, само че има не пет, а петстотин пръста. И както ръката, светът се нуждае от всичките си петстотин пръста, за да върви напред. Нищо, че някои са по-силни, други – по-слаби. Тъкмо многообразието и съперничеството между тях ще осигурят напредъка на цялото. А ти искаш културата да има само един, и то задължителен образец. Защо?

А.К. Защото ще бъде най-съвършената и най-напредничавата.

С. Няма да мислят същото онези, на които тя ще е наложена.

А.К. Ще мислят когато изцяло се приобщат към нас.

С.(след ново размисление) Спомням си сега нещо, което ми е разказвал баща ми. За Александър е то, македонския цар. Имал навик Александър да си държи главата малко накриво, с леко извит врат. Цели векове след неговата смърт хиляди младежи, които мечтаели за неговата съдба, му подражавали, като си кривели вратовете. Но това не помогнало. Нито един от тях не станал втори Александър.

А.К. А тази притча какво означава?

С. Че в утрешния ден на мечтите ти вие, ромеите, ще бъдете Александровците, докато ние, приобщените, ще си останем подражателите с кривите вратове.

А.К.*(очевидно затруднен)*. А благоденствието, войводи Сеславе? И него ли ще отречеш?

С. Няма никаква сигурност, че ще се осъществи, твое величество. Но дори и да се осъществи. Ние, робите, ще бъдем като угоения вол – хранили са го, за да оре по-дълбоко.

А.К. Всичките ти грешки произлизат от това, че делиш хората на утрешния свят на роби и господари. Докато те ще бъдат поданици на онзи, който ще носи тиарата и ще седи на сребърния трон в града на Константина. И ще бъдат равни пред него.

С. Вие вече почти едно столетие владеете земята на българите. Това столетие напълно опровергава сладките ти думи, твое величество. В тази земя вие насадихте нечувано неравенство. От едната страна са ромеите и изобщо привилегированите, от другата – безправния български народ.

А.К. Безправен? Не употребяваш ли силна дума, войводи Сеславе?

С. Той има правото само да живее, да превива робски врат и да твори с ръцете си блага за вас, господарите.

А.К. *(след продължително мълчание)*. Сега е мой ред да кажа: най-сетне започвам да те разбирам. Щом изповядваш такава философия, ти няма да склониш да заработиш с мене за утрешния ден на човечеството, както аз го виждам в представите си.

С. Ще излъжа, ако кажа обратното, твое величество.

А.К. Дори ако те обсия с милости и те въздигна в сан, който ще те постави непосредствено след мене в империята.

С. Ще гледам на него като на златна клетка, на вратата на която ще бъде окачена съвестта ми.

А.К. И ще предпочетеш?...

С. Да, твое величество. Ще предпочета да деля залък с моите братя по робска верига и да се боря, а ако е нужно и да умра за нейното строшаване.

/Откъс от книгата “Мечът на непримиримите”/

Новата програма за сътрудничество в областта на образованието, науката и културата между Югославия и България

Новата програма за сътрудничество в областта на образованието, науката и културата между Югославия и България бе потписана на 26.11.2001 година на ниво външни министри в Белград. Програмата е подписана за период до 2004 година и има общо пет раздела и 42 члена.

В областта на образованието е договорена размяна на стипендии на реципрочна основа за студенти и млади научни работници и преподаватели; изучаване и популяризиране на български и сръбски език и литература в българските и сръбските университети; ангажиране на лектори по български и сръбски език на реципрочна основа и тяхното подsigуряване с материали, учебници и друга литература; покани и стипендии за участие на студенти и специалисти – филолози в ежегодни семинари по език и литература в България и Югославия; пряко сътрудничество между компетентни институции с цел обективно представяне на историята, географията, културата и икономиката на всяка страна в учебниците за средните и висшите училища, в енциклопедиите и други подобни издания на другата страна; подновяване на Смесена българо-югославска комисия за анализ на училищните учебници по история и география; обмен на експерти, информация и документация за структурата на средното и висшето образование и дейността по взаимното признаване на документите за образование, научните степени и звания получавани в съответната страна за което ще се подпише ново Споразумение за взаимно признаване на документите за образование, научните степени и звания; изпращане на покани на учени и експерти в областта на образованието за участие в международни конференции, конгреси и симпозиуми, които се провеждат в двете страни; подкрепят сътрудничеството между предучилищни, основни и средни образователни институции съгласно

законодателството на всяка от двете страни; обмен на ученици с цел участие на олимпиади, конкурси, изложби и други детски и младежки прояви.

Със споразумението е договорено българската страна да предоставя помощна учебна и художествена литература на български език за училищните библиотеки на училищата, в които се изучава български език и оказва помощ при написването на учебници на български език за тези училища съобразно югославските учебни програми за обучение на българското малцинство в Югославия. Българската страна дава възможност за професионално усъвършенстване на учителите по български език и литература, история, музика и други предмети за училищата в които се изучава български език.

В областта на науката договарящите се страни насърчават сътрудничеството в областта на науката и технологиите в съответствие с разпоредбите на Спогодбата между България и Югославия от 13 май 1996 година година; осъществяването на съвместни програми в областта на образованието, културата и изкуството, договорени между Българската академия на науките и Академиите и изкуствата в Съюзна Република Югославия; подкрепят прякото сътрудничество между организациите на историците на двете страни.

В областта на културата България и Югославия подкрепят и насърчават всички форми на културно сътрудничество между културните институции и неправителствените организации въз основа на директно договаряне с цел взаимно опознаване на културното и художественото творчество на двата народа.

Също така, България и Югославия подкрепят дейността на културно-информационния център на българското национално малцинство в Съюзна Република Югославия, спазвайки принципите и придържайки се към нормите на международните конвенции и споразумения, подписани от двете страни и третиращи правата на малцинствата и запазването на тяхната национална самобитност.

Освен това, договарящите се страни подкрепят сътрудничеството на реципрочна основа в областта на театралното изкуство, в областта на музиката и балета, участието на детски ансамбли в международни детски и младежки фестивали, подпомагат сътрудничеството между музикални младежки организации на двете страни, пряко сътрудничество между художествените галерии и институции занимаващи се с проучаване, защита, консервация на паметници на културата и размяна на специалисти, опит, информационни материали, каталози и изложби.

Договарящите се страни подкрепят изпращането на покани за участие на творци с техни произведения на международни творчески изяви в България и Югославия; творчески пленери; защита на недвижими паметници на културата; съхраняване на исторически и други архитектурни паметници; поддържане на военни гробища; предотвратяване на незаконен трафик на културни ценности; сътрудничество между държавните архиви на двете страни на реципрочна основа; пряко сътрудничество между библиотеките и библиографските институти на двете страни; сътрудничество в областта на книгоиздаването; защита на авторските права; размяна на преводачи за участие на национални и международни семинари за преводачи.

В областта на киното е договорена подкрепа между националните филмотеки; филмови архиви; съвместна работа на филмови продуценти и копродукция.

В областта на фолклорното изкуство е договорено сътрудничество между професионални и самодейни ансамбли; пряко сътрудничество между училищата по изкуствата в двете страни; обмен на информация и професионално сътрудничество между националните обществени и частни информационни агенции; радио и телевизия. Радио и телевизионните канали си доставят материали за пряко излъчване. Също така, договарящите се страни подкрепят институциите компетентни в областта на културата, образованието и науката при осъществяване на съвместни проекти в рамките на регионалните инициативи в Югоизточна Европа, както и прякото сътрудничество между институциите и обмен в областта на образованието и културата между градовете и селищата в крайграничните райони въз основа на техни договори за пряко сътрудничество и побратимяване между отделни градове.

Договарящите се страни съдействат за участието на художествено-творчески ансамбли в традиционни събори на българо-югославската граница, подкрепят и развитието на сътрудничеството между спортните федерации, организации и институции на физическото възпитание и спорта в двете страни.

В четвърти и пети раздел от програмата са предвидени общите разпоредби и финансовите условия под които ще се реализира програмата.

Кюстендилското Краище и Кресненско-разложкото въстание

Пише: Годор Димитров

“Безсилна да измени повелята на берлинските гробари Македония оплака своите разбити мечти. Все пак час от синовете ѝ дадоха израз не само на нейната болка, но и на нейния гняв. Неизсъхнало още мастилото на Берлинския договор..., живописното Кресненско дефиле, по течението на Струма, бе огласено от бунтовни гърмежи. Това бяха първите пушки на новопоробените..., първият въоръжен протест против берлинската неправда.” – отбелязва Христо Силянов.

Бунтовните изстрели огласят не само Кресненско и Разложко, но отекват в душите и сърцата и на всички българи от свободни и поробени краища. Тогава, днес, а и докато ни има като българи.

Доста, 122 години ни делат от началото на този въоръжен протест. През това време историческата наука издири и натрупа сведения, изясни основното от въстаническите действия по поречието на река Струма и Разложката котловина. Както и разположението на въстаническите резерви, организирането на помощни акции, снабдяването и препращането на оръжие, боеприпаси, продукти и ред други необходими неща от близкия и по-далечния тил. Разбира се, не всичко може да се проучи и обхване от един исторически процес. Сигурно не малко от детайлите липсват, да не говорим за мислите и чувствата, вълнували обикновения човек и участник в събитията. Като прибавим хронологическата отдалеченост от събитията, смяната на поколенията, политическата конюктура, обръщането внимание повече на едни селища, райони и личности по различни съображения и други причини, има смисъл да опресняваме паметта си и с онова, което е знайно. Поне в годишнини и по проблеми, които винаги са били, са и ще бъдат на дневен ред пред цялата българска нация. Казаното се отнася за всички български земи, независимо дали са в днешните граници на България или не. Още повече, че в определени моменти последните са забравяни и изключвани от историческата ни памет. С пълна сила то важи и за Кюстендилското Краище, което заема своето място в събитията от разглеждания период.

Какви са основанията за подобни разсъждения. В публикуваните досега изследвания, посветени на въстанието ясно личи идеята на неговите организатори и ръководители да създадат доброволчески части за партизански удари извън театъра на активните бойни действия. Доброволческите чети добре обучени, екипирани и въоръжени, трябва според замисъла да осъществят акции предимно в Северозападна и Западна Македония. Затова се предвижда доброволците да са оттам и да познават добре условията, местностите, пътищата, надеждни укриватели и помощници. За местоустановяване на предвидените формирания е определено Кюстендилско Краище. Изборът не е случаен и има обяснение. Тук при възела Патерица се събират трите граници: българска, сръбска и турска, определени с Берлинския договор и при нужда в тоя момент има възможност да се използва територията на Сърбия. Релефът е изключително планински и позволява по-лесно и незабелязано преминаване на границата и навлизане в Кривопаланечко, Кумановско и по-нататък. Мисля също, че граничната отсечка между възела Патерица (1671м.) и Голем връх (1827 м.) не е така зорка охраняван от турската погранична стража, както при Деве баир, Черната скала и другаде.

Организирането на доброволците започва в късната есен на 1878 г. Донесението на Стефан Стамболов, който е изпратен от Търновския комитет “Единство” за помощник на фактическия ръководител на въстанието митрополит Натанаил Охридски. Стамболов докладва на Комитета в гр. Велико Търново. “На 15 декември аз и Мирослав Хубмайер заминахме за селата наречени Краище, на които числото възлиза 70 (всъщност 62, б.м.)... Ние влязохме в селата Краище в които няма нито един руски солдат за стража и затова турската погранична стража си позволява да прави насилия над жителите им. Селяните на Краище ни посрещнаха твърде радушно, че това не беше и за чудение, защото на нас те гледаха, като на началниците на техните защитници. На 16 декември се срещнахме с четоводците, а в селото Извор направихме през вечерта събрание... На другия ден влязохме в селото Босилеград, дето направихме нужните рапореджания и дела. Аз на 18-ти се върнах пак в Кюстендил, а Хубмайер остана в Босилеград.”

Значи, в задълженията на доброволците влиза и защитата на местното българско население от турски изстъпления. В писмото, а и в другите източници фигурира името на херцеговинеца Мирослав Хубмайер. Канени са и други чужденци: хърватинът Йосиф Щросмайер и Мичо Любиграчич от Херцеговина. На поканата се отзовава Хубмайер. Възниква въпроса, защо е отправяна покана към посочените, а и други чужденци. Трудно е да се отговори. Изглежда е смятано, че те имат нужната подготовка по провеждането на въстаническата тактика в планираните партизански акции. И друго, кой е

Мирослав Хубмайер и какви мотиви са го довели в Босилеградско. При всичките старания не успях да открия в литературата повече от неговата биография. Така или иначе на него е възложено командването на доброволческите чети. В писмата той се подписва като комендант на “Привременното военно управление на Македония”. Всъщност Управлението изпълнява функциите на Военен съвет или Щаб. Помощник на Хубмайер е поп Коста Буфски, а водач на конницата поп Димитър Трифонов.

От края на 1878 до към 18 януари 1879 година са окомплектувани пет чети. Първа чета с войвода Никола Македонски от 112 души е разстановена в селата Горно и Долно Тлъмино и Рикачево. Втора чета – войвода Коста Николаев в състав 98 човека е разположена в селата Бистър, Бресница и Млекоминци. Трета чета на войводата Георги Пулевски се състои от 78 доброволци, настанени в Горна и Долна Лисина. На четвърта чета войвода е Георги Караисаки и в нейния състав са включени 110 четника, разположени в Божица и Трекляно. Чета с пореден номер пет е под командването на Григор Огненов, намира се в село Извор и се състои от 75 души. Главния щаб се установява, както бе споменато в Босилеград и има в състава си 13 човека. Или общият брой е 486.

В разположението, командването и състава на четите настъпват промени. На 24 февруари 1879 г. Първа чета с водач Спиро Иванов се намира в селата Црешнево и Бобешино. Четниците на капитан Коста Николов са в Божица, на капитан Георги Пулевски в Гурбановци и Дукат, на капитан Георги Караисаки в Сушица и Лисина и капитан Каракоста в Горни Кортен. Щабът продължава да е в Босилеград и в негово разположение са 552 човека.

През цялото време Щабът се стреми да организира редовно и пълноценно военно обучение, да въведе ред и дисциплина в доброволческия състав, да го снабди с добро въоръжение. Въпреки старанието, дисциплината не е на нужната висота. Има самоотлъчки, бягства, неподчинение на началниците и прочее. Така в писмото си от 18 януари 1879 Хубмайер и поп Коста изказват неудовлетворението си от своеволните действия на капитаните Караисаки и Павле и други лица: “От чета 4 отидоха без мое разрешение във Враня шест души, а именно: капитаните Георги Караисаки и Павле Яни, писарят Любич Манкел и трима войници. Когато се връщали през Сурдулица, споменатия писар и няколко местни българи са нападнали турски жители в това село...” За тези прояви посочените лица са задържани и затворени от сръбските власти. Налага се Хубмайер да се застъпва за тях, като предлага писарят да се задържи или изпрати в Австрия. В писмото са цитирани още нарушения на войската дисциплина. Негативните проявления се дължат в немалка степен на състава на доброволците. Доста от тях са бивши харамии и хайдути и не се подават лесно на строга военна организация.

И други пречки трябва да преодолява доброволческия щаб. Недостига на средства затруднява прехраната, снабдяването с оръжие, муниции, облекло, квартири. Първоначално местното население е благодарно на четническата закрила срещу турските набези, но скоро се оказва, че то не може да изхранва толкова външни хора, поради немотията си. Затова Мирослав Хубмайер и неговият заместник предлагат да се закупят няколко къщи в Горановци и Перивол или се осигурят достатъчно палатки за побиране на всички доброволци на едно място. Хранителни продукти да се доставят от Кюстендил и околните села. Част от тези искания (откриване на болница и подобрение на прехраната) са изпълнени.

Невъзможността да се осигурят всички искания довежда до недоволства, противоречия и раздори. За неподчинение и самоволие на 18 януари 1879 г. Георги Бабджанов е изключен от Военния съвет. Разногласия изправят един срещу друг капитаните Павел Панев и Караисаки. Недоразумения, прерастнали в разпра възникват между Хубмайер и Никола Македонски. Последният е отстранен, но Натанаил Охридски взема негова страна. Стамболов също е недоволен от дейността на Хубмайер, което предизвиква отстраняването му. В началото на април мястото се заема от Григор Огненов. По-късно ръководството поема Георги Пулевски. С тези промени “Привременното военно управление на Македония” на практика престава да съществува.

Междувременно развоя на въстаническите действия в Кресненско и Разложко върви към трагичен завършек. Методично и жестоко турската войска сломява съпротивата на въстаналите българи. При очерталия се разгром пребиваването на доброволческата войска в Кюстендилското Краище става безпредметно. Поради това уголемените чети на Георги Караисаки, Каракоста и Павел Панев пресичат границата. Точно откъде са минали използваните извори не сочат. Но през пролетта на 1879 г. след няколко сражения с турски войски те стигат до Демир Капия (южно от гара Градско) на река Вардар. А тази на капитан Караисаки се озовава чак в Тесалия (Гърция).

Неуспеха на Кресненско-Разложкото въстание в никакъв случай не омаловажава участието на населението от Кюстендилското Краище в общобългарското национално дело. Въпреки някои недоразумения по снабдяването на доброволците с храна и подслон, по причина на бедността местните жители са на висотата на момента. Те откъсват от залька на децата си, за изхранването на временните си

гости, заложили освен всичко друго и живота си за успеха на делото. Това е достойно изпълнен дълг към Отечеството.

“В Страната на розите” - или актуален ли е още Емануил Попдимитров?

Има неща които не са се променили от Библията до наши дни. Страшно е как на човечеството не му омръзна да повтаря все едни и същи грешки. Две хиляди години след Христа все още не успяваме да усвоим нищичко от християнската етика. Поети, писатели, драматурзи, сатирици и хумористи столетия наред разобличават и осмиват човешките и обществените недъзи с цел да ни накарат да се замислим над себе си и обществото за да се поправим и все не се получава. Напротив, човечеството като че ли все повече оскотява в моралното си падение и все повече настръхва в желанието си да се самоизяжда.

Най-големият литературен творец роден на босилеградска земя Емануил Попдимитров е оставил една блестяща рамка за портрета на нашия политик, интелектуалец, чиновник... Вече 6 десетилетия в тази рамка идеално се поместват босилеградските политици. Може би точно заради това, че ги е нарисувал със всичките им недостатъци, те упорито се опитват да го изгонят завинаги от Босилеград. Но никой няма да стане по-хубав ако строши огледалото което показва грозното му лице.

В своята хумористично-сатирична поема “В страната на розите” Емануил Попдимитров е описал образа на своя герой Генчо Гинин който се прекръства на Викенти Гински. Превъплъщенията на този герой са толкова живи и свежи като че ли вчера е слязъл от Груинци. Убедете се и сами в това от откъсите от поемата “В страната на розите” които ви предлагаме.

II. НА СЕЛО

Ех, родно село! Кой те не познава?
Шуми от север тъмната дъбрава,
От юг – река, ливади и градини,
Димят над вехти покриви комини;
Белее школото в черковен двор,
Деца играят, пее птичи хор.
По улиците кал е неизбродна,
Там кучета се скитат и прасета,
А на таласи жътва хлебородна
Прелива златна в тучните полета...

На празник светъл сбират се в кръчмата
Мъже и старци с врева шум и глъч.
Отдавна тук царува нищетата,
В невежеството не прониква лъч...
И селската идилия е мъртва!
Седенките ти, сенокос и жътва,
О, село, тиха скръб ги осени:
Слугини са момите ти – сърни,
Неволнишка е тяхната любов,
Безрадостен – живота им суров!

Но пак на тебе всички се надяват,
От тебе черпят, за да те забравят!
Ти даваш хляба, данъка, войника,
Преданието пазиш и езика,
Ти златна ризница на песента
На здрав народен дух, на мъдростта,

И пример на търпение и труд!
Понесло твърдо всеки тежък смут,
Измъчено, в покрусата, изтощено,
Ти пак си верно нам, селце свещено!

От синята небесна висина
С глас чучулига бисерни заниза.
Колата сякаш сред вълни навлиза.
До слога карамфили и синчец
И диви шипки цъфнат на венец.
Приятен дъх се носи вред. Коларя
Подплесвайки с камшик конете кара.
Викенти наш огледа нашироко
Простора, синьото небе дълбоко,

Въздъхна, шапка сне пред таз картина,
И трепет му по кожата премина:
“Българо, на розите страната,
Земя с безчестни хубости богата!”
И тръпне, в песен иска да излее
Зарад какво душата му копнее.
И в миг, прехласнат там и от възхита,
Запява песен-шлагер: Танголита!
Коларят спре колата и притихна,
Към него се загледа и усмихна.

Да, бодро пее, весел е героя,
Но не забрави мисията своя:
Че изборите вече са на прага,
И шефът му доверено възлага
Сражението тежко да спечели.
Той обикаля вече две недели,
И празникът на работа го свари.
Сега се спира в малкото селце:
Приветстват го топло от сърце
И кмета, и партийните другари...

Денят е слънчев. Светло е в кръчмата.
Народът, пчелен кошер, е разбунен.
Отвред се стича и гъмжи тълпата,
Като на празник в панаира шумен.
Колата влезе и коларя
Багажа сне, коне в яхъра вкара.
И кмета хвана там “подръка” госта
И реч държа му искрена и проста.
А той кръчмарю знак подаде сам
Народа да почерпи редом там.

Народът тук е твърд и мълчалив
И към учените - недоверчив, -
Сърцето биха му превзели мъчно!
Ала Викенти наш умее сръчно
На слабите му струни да играе:
Учител селски бил е той и знае
Доброжелател негов да се стори –
За селските неволи говори...

Суров народът трогва се тогава
И на сърдечност проста се отдава.

Сега ги поздравява той по ред,
И пита ги добри ли са житата,
Какъв е тазгодишни берекет,
Каква ще е на “крината” цената...
И всички чудят се: какъв е той?
А някои разбират че е свой:
“Я, Генчо!.. Даскал беше ни отколя”...
И спомнят си от село как бега.
Избави се от селската неволя, -
И виж го, станал големец сега!”

А Генчо до тезгяха метна чашка
От сливовица люта и юнашка,
В пусия там като ловец застана,
Прокашля се и дълга реч захвана...
“Послушайте ме, братя!” Удивени
Споглеждат се селяците, с червени
Лица, от слънце обгоряла шия,
И в зной и пот – от жега и ракия.
Той големец е, пък им “братя” вика.
“А, Знаеме я тая политика –

Дошел е да ни вземе гласовете,
Па после”...”Братя” рече той отново.
Не е лъжа! Извиха вратовете
Насам – да чуят неговото слово.
“Когато зърнах селската чешма,
И черквата, и школото видях
И там до него стария орех,
И от обор позната миризма
На тор ме лъхна, спомних си тогаз,
Че бех учител някога и аз”...

И аз познавам селска немотия,
Безплодни ниви, суша и градушка,
И знам кога в хамбара няма шушка,
А бирника не чака вересия...
Пък трупат тамо другите богатство!
А ти нагъвай ръжената пита!..
Кого, кого теглото ти ще трогне?
Сам помогни си – Бог ще ти помогне!

А имаме земя обетована,
Където мед тече и пада манна. –
Но машеха е нашата държава,
Да взема само знае, не да дава”...
Споглеждат се: таз проповед каква е?
Отде изтънко болките им знае?
“Ще кажете: той има интерес,
Та тъй сърдечно ни окайва днес!..
Да имам! И ще ви помогна аз,
Но също чакам помощ и от вас!”

(Така, така! Кажете си да те знаем:
Доброто, значи даваш го на заем!)
“Не съм дошъл сред вас да основем
Кооперация – за да крадем!
Нито читалище – за мишки дом,
И застраховки аз не правя, щом,
За да печелиш трябва да умреш!..
Аз ида тука да съставим дружби
За назначение... на държавни служби!”
-Какво, какво? Премине глух мълвеж.

Оглеждат го с раззинали уста
И пак не проумяват му речта..
“Светът сега в сдружения живее,
Самичък кой на себе се надее?
Народите в съюзи днес се свързват
И с крачки смели към напредък бързат.
В задруга бедните богати стават, -
Два лешника един орех сломяват.
Но сам човекът е жалък и безсилен!
Да бъдеш някъде разсилен,

Или да станеш ти чиновник дребен,
Нали все некой гръб ти е потребен?
Елате тука и ще разберете!”
На масата той чантата разтваря
И под носа им книгите поставя:
“Това е на държавата бюджета!
Тез ситни редове са служби – знай! –
А туй заплатите са – нямат край...
За всички има, ала трябва ум,
И тайно само – да не става шум...

А, впрочем, много хора ви не трябват,
Нали и нам не е излишен хлябът!
Но тук – за вас е друго. Ей, книжата
И листа, в които вписвам кандидата!
А той от само себе се разбира,
За партията наша агитира,
И внася нещо като малък дял
Към нашия партиен капитал,
И всеки месец прави малки вноски, -
Това е за партийните разноски...

А избора спечелим ли напред!
На служба назначава се поред.
Един за всички, всички за един –
Задружно към успеха да вървим!”
Но по врата почесват се селяци,
И свалят бавно рунтави калпаци,
Поглежда мнително сега, не вярват
И пак оратора с очи измерват:
А как така ще може и откъде
На толкоз хора служби да даде?

“Разбрахме тая песен си е стара!”

Обади се тук Постола каруцаря.
(Викенти негов квартирант бил,
Пък наема не беше си платил).
“Голема пита всеки обещава,
Веднъж догдето на брега изплава.
А после и не иде му на мисъл:
Ни лук ял бил, ни на лук мирисал.
Че много тъй са лъгали народа –
Въртят го, как комуто дойде сгода!”

Но в миг пристъпи тука кмета ухилен:
Началник иска той да бъде! “Браво!”
След него всички юрнаха се здраво:
Един стражар да бъде, друг разсилен,
И старши трети иска, друг в София
Да бъде, па макар и боклукчия!
Друг – горски! (Ала за учен се счита –
На девет партии служил е честно,
Макар че днес пиан е и залита,
Но пази си ума в главата свестно).

Минават ред по ред... Помощник-кмета
Преглежда таблиците по бюджета
И вижда там: Шест хиляди “на вятър”! –
За драматург в Народния театър.
“Това за мене!” “Дадено бе кмете!” –
Героят весел стиска му ръцете...
Един след друг селяци се надварят,
За чудо списъкът расте, расте, -
Като пчелици данъка си дават
И сеят, сеят, за да жънат те...

НЕК подаде ръка на КИЦ-а в Босилеград

Националната електрическа компания ЕАД направи дарение за Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград на стойност от 950 лева. Дарението се състои от видеокасети със съвременни филми, телефон, диктафон, хартия, и друг канцеларийски материал.

Михаил Димитров от Кюстендил плати вестниците за КИЦ-а

Спонсор на Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград с български ежедневни вестници “Стандарт”, “Труд”, и “7 дни спорт през 2001 година бе г-н Михаил Димитров от Кюстендил. Благодарение на неговият патриотизъм босилеградският Културно-информационен център през цялата 2001 година бе редовно снабдяван с български вестници и стотици босилеградчани имаха възможност редовно да четат вестници след което старите вестници бяха давани на хората да се четат от ръка на ръка.

Културно-информационния център в Босилеград изразява благодарност на патриотичният жест на г-н Михаил Димитров от името на посетителите на центъра като вярва, че сътрудничеството ни ще продължи и напред.

Дарения на Столична община

По случай Нова Година и Коледа 2002, Столична община София и КИЦ Босилеград организираха тържествен концерт на който на босилеградските деца разделиха 120 новогодишни пакетчета на обща стойност над 1000 лева. Концерта изпълниха певицата Джина и дъщеря ѝ Мартина. На концерта дойдоха

около 200 босилеградски деца с родителите си. По повод същите празници Столична община понесе разноските за 500 зидни и 1000 джобни календара на стойност от 800 лева.

Александър Димитров

Хаџилук на Газиместану

Пише: Милорад Николич

Жив је он, жив је негде у граду огрезао у крви, патриота српски сакрио се први, седи и стење јунак рањеног срца у својој фотелји још се копрца, јуначина у младости својој и потентности мушке, у име свете српске земље одрекао се пиштоља и пушке.

Жив је он, жив још увек на првом месту, један али вредан, Јелен капиталац, и чувају га као мало воде на длану. Тек сада кад се види куда нас је мудри вођа довео, јунак ћути, гледа у земљу, као да га је стид шта је радио и што је морао да слуша. Главни јунак свих авантура: дочека и одушевљења, прослава и шенлучења, станова и летовања, обећања и запослења, одликовања и унапређења, оптужба и клеветања, кажњавања и отпуштања, хладни гроб, па кумство. Како то гордо звучи, привид или горка обмана, и кад се покаје биће му касно.

Чисте душе и мирне савести окорели комуниста и fresh демократа у разблаженом лудилу од силних промена, без корупције и криминала, хрли ка новим победама. Ето како није тешко бити фин. Само напред! Све је исто само њега нема. Сви смо ту живи и здрави, премазани, префарбани, још бројнији и још јачи, на истим и на бољим местима, на платним и на другим списковима, зачуђени и изненађени, неки мање неки више, у оном или овом својству, свесно или несвесно, својом или туђом кривицом да истерамо ствари до краја, за бољу будућност, за демократску Србију.

Заборав лечи све, а понекад настрадају и они који мисле да су нешто преживели. Бог никада не затвори врата, пре него што отвори прозор.

Стефан Лазаревић

**Натпис на мраморном
стубу на Косову**

Човече који Српском земљом ступаш
било да си дошљак или овдашњи,
ма ко да си и ма шта да си,
када дођеш на поље ово
које се зове Косово,
по свему ћеш угледати пуно костију мртвих,
те са њима и камену природу,
мене крстозначног, и као стег
видећеш како посред поља усправно стојим.

Нарру енд на една трагикомична история с един бус

Пише: проф. Лозан Митев

Немско-българското дружество в Дармшат е основано преди 25 години – през 1977 година по инициатива на наши сънародници емигранти и германци, които проявяват симпатии към България.

През онези години идеята за създаване на един културен и духовен мост между България и Западна Германия, за повече близост и контакти между хората от двете страни на желязната завеса е било голямо предизвикателство. Тази идея е била неразбираема и неприемлива. Държавните власти и от двете страни са виждали в една група свободолюбиви и безкористни деятели, едва ли не преден пост на чуждото разузнаване.

В ония далечни дни, работата за представянето на България, нейната стара култура и традиции, на нейните обикновени хора и таланти е станала главната цел на деятелите от това дружество. Те, обаче, са имали повече идеализъм и някакво упование на духовните стойности на човечността.

Благодарение на тяхната активност и последователния отказ от всякаква политическа дейност, дружеството постепенно печели доверието и на двете страни, които започват да оказват подкрепа на отделни инициативи. Така български артисти и художници, музиканти и писатели успяват да гостуват в Дармщат.

Този град отваря сърцето си за нашите сънародници и поради една много силна историческа и морална причина. Дармщат е родното място на първия български княз Александър Батемберг, който остави неизличими дири в нашата история и държавност. Неговото име и до сега е символ на Съединението, което постави началото на обединеното на нашето отечество. Малко, дори и в България знаят, че Александър Батемберг е офицер от Руската армия и се е сражавал за нашата свобода по време на Руско-Турската война. Със защитата при Сливница по време на Сръбско-Българската война, той се превърна не само в народен княз, но и в пример на жертвоготовност и смелост в служба на Отечеството.

Немско-Българското дружество в Дармщат през 80 –те години провежда редица изложби, концерти, литературни вечери. Участва активно в кампанията по представянето на България по време на честванията посветени на 1300 годишнината от създаването на Българската държава.

Немско-Българското дружество в Дармщат поддържа връзка с Българо-немски културни дружества в София и Русе.

След 1989 година, поради настъпването на дълбоката социална криза и мизерия в България, дружеството преориентира своята дейност от културна към хуманитарна. Главната задача сега е да се окаже помощ на най-засегнатите от жестокия и болезнен посткомунистически преход в България.

От 1990 година дружеството провежда инициативи за събиране на средства и техника за оборудване на санаториума в Слънчев бряг. Дават се средства за поддържане на няколко семейства намиращи се в тежко здравословно състояние. Подпомага се църковната евангелска община в град Несебър.

Дружеството търси пътища за съвместна дейност с официални организации, но поради съмнения за ефективността на тяхната работа, то се ориентира към предоставянето на помощи на конкретни случаи, с които то е запознато. Благодарение на това от 1998 година се решава помощите да се дават на конкретни програми и създаване на трайни връзки с нуждаещите се. През тази година тогавашния председател (а сега почетен председател) Оскар Шпранц и неговия съратник Освалд Кох, сами дават микробус “Фолксваген” и помощи, които даряват на дома за сираци в село Доганово, Елин Пелинско.

Следващата година двамата отново преминават през авантюристичния източен път и донасят нова помощ – микробус “Фиат” и помощи за сираците в Долна баня – Самоковско.

Същата година – 1999, Немско-Българското дружество осъществява контакти със студенти от Олимпийския клуб на НСА “Васил Левски” София, които започват реализацията на една богата програма за възпитателна работа със сираците в двете сиропиталища. Студентите поемат отговорността да са гарант за добросъвестно използване на помощите, които пристигат регулярно в полза на двете сиропиталища.

Своята помощ за България дружеството ограничава само върху тези два дома за сираци, но тази помощ е насочена като дълготрайна и постоянна – това, което е най-важното за този тип дейност.

Последната насока на хуманитарна помощ дружеството насочва към българското малцинство в Босилеград.

Както е известно, нашето малцинство има ограничени икономически възможности да поддържа своята културна и социална дейност. Географските особености на терена, както и наличието на значителна нужда от обществена солидарност и подпомагане на старото и бедно население, на културните и спортни инициативи на младежта, осигуряване на организационната дейност на обществените деятели в Краището, са все проблеми спъващи духовния напредък и обществения живот на нашите братя.

С тези проблеми бяха запознати нашите германски приятели. Те с интерес се запознаха с дейността на КИЦ-а в Босилеград, запознаха се лично с някои наши деятели и проявиха най-спонтанно съчувствие. Това съчувствие дойде от едно най-обикновено обстоятелство. Оказа се, че една част от членовете на Немско-Българското дружество в Дармщат, по съдба и история са много близко с нашите братя от Босилеград. Те са бежанци и преселници от Елзас и Лотарингия – две немски области, които имат същата съдба каквато имат Царибродско и Босилеградско. И след първата и след втората световна война тези области бяха окупирани от французите, чиято асимилаторска политика днес е дала горчиви плодове.

Това малко отклонение идва само да обясни защо деятелите от Дармщат реагираха така човешки и започнаха да търсят транспортно средство, което да отпътува за Босилеград – при тия, които сега са в това положение, в което са били техните бащи.

Пръв откликна на призива за помощ на Босилеград господин Освалд Кох – учител, който не е член на дружеството, а негов стар приятел и радетел. На поредната сбирка в сряда, когато се срещат членове и приятели на дружеството на чашка кафе и бира в дружествения салон, даден от общината в града за да може да се разпространява българската култура в Дармщат и дружеството да работи за своите цели и задачи, господин Кох с готовност заяви, че иска да помогне и ще помисли да даде личния си микробус за тази нужда.

От там нататък имаше дълъг процес на подготовка, типично по германски: справки, писма, заявки, връзка с български организации и институции, подготовка на маршрут, събиране на помощи за сираците в България и едва на 2 октомври 2001 година (пет месеца, откакто се взе решението да се помогне), отново двамата герои на дружеството – Оскар Шпранц и Освалд Кох, на свои разноски и със собствени усилия поемат пътя на страната на своите приятели в България.

На 5 октомври, след дълъг преход през Алпите, 30 часово пътуване по море и прекосяването на гръцките планини, двамата пристигат на КПП Кулата. След дълги неуредици (*отговорност за което носи и Агенцията за българите в чужбина, която явно няма вкус към такъв тип прояви,*) много обяснения и абсурдни ситуации на митницата, които сигурно ще бъдат смешни, ако не разкриваха нещо прогнило и непълноценно в нашия свят нещата отиваха към своя край. След 22 часа не дотам впечатлителен престой на митницата, групата успя да се прибере в София, а от там да започне едно още по-дълго митарстване, докато се стигне до това днес микробусът от Грос Герау да представлява мила гледка от босилеградския пейзаж и малък принос и подарък за едни хора с големи сърца, с много душевност, малко инатлък и чепатост, но мили и човечни.

Скъпи братя, нека ви е честита новата придобивка и нека тя да бъде тоя инструмент, който да ни помага в трудното ежедневие, да ни сближава и очовечаваша като хора. Нека да помислим малко за това, кое накара и доведе тия двама души да ни помогнат? Тези две луди глави подарили безкористно и докарали едно возило за нашего брата, погледнато от наша гледна точка си е жива будалщина бихме казали, ако трябваше ние да направим същото. А и кой би го направил?

Някой би казал – ама те са богати и за това могат да дадат. Питам аз, ако ние сме 10 пъти или 20 пъти по-бедни от тях, защо не откъснем от сърцето си 100 пъти по-малко от тях за народната работа? Но не е въпрос на имане, а въпрос на сърце и курназлък, въпрос на сурат и достойнство, на духовна смелост и сила да даеш ръка на по-слабия – така както ни учи Учителят.

Защото ако трябва да бъде докрай откровен, нека да кажа, че почетния председател Оскар Шпранц, който е най-лудата глава в дружеството, е на 64 години. Той претърпя операция от рак на белия дроб през 1995 година. След като му отвориша гръдния кош, за да го изчистят, остана му само един дроб и той работи на половина, защото има три болести в него. На всеки 4 часа трябва да провежда лечение, а при ходене, след всеки 50 метра трябва да почива, защото остава без въздух.

Та тоя Оскар, който се майтапи с митничарите на български, който им разправя трънски вицове на чист диалект, през тия 22 часа на границата, след като е пътувал преди това 3 дни, той не падна духом, не загуби настроение и не изпадна в униние от всичките шашкании и обиди, на които бе подложен. Той можеше да си стои в къщи, да си гледа рахата и да си полива цветята в градината. Но нещо от Ботев има в душата му, та сърце доде е живо не трае на несправедливост срещу по-слабия. Така казва и нашия поет – “Съце, майко, не трае...” Та този човек, който намери пътя до Босилеградските българи нека ни научи на твърдост и благородство, което толкова много ни липсва.

Нека се поразмислим върху достойнството на тия хора, което е най-ярко изразено в едно отворено писмо написано от сегашния председател на Немско-Българското дружество – уважаваният Александър Ненов:

Отворено писмо 13. 12. 2001 г. от Немско-Българското дружество, Германия (NBDD)

“Уважаеми читатели,

Нашето дружество съществува от 25 години с идеалната цел развитие на културните връзки. Трети бус дарение прекарахме тази година през октомври за София предназначен за нашите сънародници от Културния център в Босилеград (Западни покрайнини).

И така дарителят г-н Освалд Кох и почетният Председател на NBDD (немско-българското дружество в Дармщат) г-н Оскар Шпранц със собствени средства и време подготвят буса с дарения за тръгване. Една седмица преди тръгването от ДАБЧ (държавна агенция за българите в чужбина) с председател Пламен Павлов и отговорника за Западните покрайнини Йордан Колев ни съобщават лаконично чрез юристката Галина Ганчева:

“Господин Ненов,
след разговор с председателя на Агенцията ви уведомявам, че не можем да поемем митническите формалности относно буса. Няма предвидени средства в бюджета ни.

Г. Ганчева, юрист”.

Тука не става дума да се плаща мито, а за компетентно съдействие на една Държавна институция която има задачата и отговорността да подкрепя нашите сънародници от Културния Център в Босилеград. На практика се оказва, че ние дарихме без мито два буса (предишните години), а държавните чиновници и некомпетентната юристка от ДАБЧ не могат да координират една помощ за тяхната дейност.

Какви са последиците: нашите придружвачи Освалд Кох и Оскар Шпранц ги държат 24 часа на границата (Кулата). След личната ангажираност на Лозан Митев на място и плащане на гаранция, транспорта продължава за София където седи до декември 2001 година.

През това време председателя на Културния център в Босилеград г-н Иван Николов търси пари за мито от 840 лева, като един път му обещава съдействие от едно министерство друг път от Народното събрание...

Да се надяваме че нашите сънародници от Босилеград са в притежание на много очаквания бус. Този случай няма да сломи нашата воля за безвъзмездна помощ, но нека да служи на всички за поука.

Бог да пази България от некадърни чиновници!

От участниците в проекта “помощ за Босилеград”.

Нямам какво повече да добавя към това и ви поздравявам. Да живеете!

Национална спортна академия “Васил Левски”

София 21 януари 2002 година

Благодарство и признание на NBDD и г-н Освалд Кох и Оскар Шпранц

От името на Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград желая да добавя следното:

Скъпи приятели от Германия, искам да ви осведомя, че бусът – дарение на Вашето дружество и лично на г-н Освалд Кох, на 17 януари 2002 година влезе в Босилеград! Накрая успяхме да преодолем всички трудности и изкушения. Разбирам Ви и съжалявам за неприятностите които лично сте изживявали докато сте карали буса за да ни го подарите. Вашата упоритост и чистосърдечност ни задължаваше и ние да направим всичко възможно, за да преодолеем всички препятствия и да уважим волята Ви на дарители.

В крайна сметка бусът влезе в Босилеград по заобиколен път: бе регистриран на мое име, а аз разбира се, го отстъпих за ползване на нуждите на Културно-информативния център. Така бяха премостени изкуствените препятствия които някой бе поставил пред нас. Това за съжаление, е нашата балканска действителност.

С оглед на неприятностите които сте изтърпiali, малко е да Ви кажа конвенционалната думичка “благодаря”. Отдавам Ви истинско признание за подвига. Отдавам признание и на секретаря на Народното събрание г-н Огнян Аврамов, на председателя на бизнес-клуб “Възраждане” г-н Стоян Денчев и на упоритият босилеградчанин Бойчо Димитров който изнесе цялата административна борба по вкарването на буса.

В интерес на истината, дължен съм да спомена че и Агенцията за българите в чужбина отначало работеше за това бусът да бъде даден на нашия КИЦ. За това свидетелства писмо № 12-06-281-4 което Агенцията е отправила до г-н Александър Ненов, председател на немско-българското дружество в гр. Дармщат в което се казва:

“Уважаеми господин Ненов,

Държавната агенция за българите в чужбина още от своето създаване осъществява програма за подпомагане на българското национално малцинство в СР Югославия. В тази връзка ние се обръщаме към всички наши сънародници, които имат възможност, да окажат помощ за реализацията на културните програми за поддържане на българския дух и народност там.

Доколкото ни е известно, по инициатива на г-н Лозан Митев и г-н Освалд Кох е проведен разговор за подпомагане на КИЦ-а в Босилеград, СР Югославия, като им бъде дарен един микробус. Ние изказваме нашата благодарност за тази родолюбива инициатива и Ви уверяваме, че ще подкрепяме и занапред подобна благородна дейност, като даваме гласност за нея пред българската общественост. С уважение, доц. Пламен Павлов”.

Неznam защо после се случи цялата тази неприятна история, но лично съжалявам за разочарованието на германските приятели и заради ония честни служители на Агенцията които неведнъж са ни оказвали ценна помощ.

Въпреки удовлетворението ни, накрая остана горчивият вкус от чиновническите бруталности на една все още неуредена държава, от една все още недефинирана до край национална политика неспособна да защити на практика интересите на българската нация и от кощунството спрямо радетелите на националната кауза на българското малцинство, които въпреки личното си несъвършенство, с нищо, с абсолютно нищо не са заслужили грубото поведение на сврелите се на топло в София чиновници по разни министерства и институции, и които никога не са си поставили въпроса как техните сънародници в Босилеград изкараха тази страшна и жестока зима затрупани под почти еднометровия сняг. Ние не можем вечно да премълчаваме тежките и неприятни истини за да могат българските чиновници, политици и дипломати да се чувствуват комфортно.

Това е кощунство господа! Кощунство е с паметта на ония 225 босилеградски българи които в състава на 13 пехотен Рилски полк през Първата световна и Балканските войни дадоха животите си за свободата и независимостта на България! Ние направихме нещо за вашата свобода, но какво вие направихте за нас? Не си мислете, че ще избягате от отговора на тоя въпрос. Българският народ ще ви го постави, рано или късно.

**Председател на КИЦ “Цариброд”
в Босилеград
Иван**

Николов

Босилеградчани с Бекенбауер

На 21 декември 2001 година, група босилеградски българи имаха прекрасната възможност да се доближат до легендарния германски футболист Франц Бекенбауер който е ставал световен шампион и като футболист и като треньор.

Неговата визита в България бе свързана с делови задачи, където той между другото трябваше да произнесе лекция пред студентите на Националната спортна академия (НСА).

Използвайки добрите отношения с НСА и специално професора по история на спорта г-н Лозан Митев успяхме да се доближим и запознаем с “Кайзера” и като скъп спомен от серещата остана тази снимка която предоставяме на читателите на “Бюлетина”.

Драган Младенов

Предстоят най-вълнуващите XIX зимни Олимпийски игри които ще се проведат от 8 до 23 февруари във Солт Лейк Сити, САЩ. Тъй като в Нагано 1998 година българският олимпийски отбор благодарение на Екатерина Дафовска спечели първият златен медал от провеждането на зимните Олимпийски игри, амбициите ни за предстоящата олимпиада са свързани с очакванията за добро представяне както вече свикнахме от биатлонистките, фигурно пързалане, и може би най-голямата надежда за олимпийска титла е свързана с името Евгения Раданова във дисциплина Шорттрек.

Пожелаваме на любителите на зимните спортове приятни мигове от предстоящата олимпиада.

* * *

България и Югославия в различни групи

България и Югославия за малко се разминаха в групите за предстоящото европейско първенство по футбол, Португал 2004.

Осма група:

1. Белгия
2. Хърватско
3. България
4. Естония
5. Андора

Девета група:

1. Италия
2. Югославия
3. Финландия
4. Уелс
5. Азърбейджан

Надяваме се и България и Югославия да се класират за финалния турнир в Португал.

* * *

Неконституционно, ама се плаща!

Пише: Велин Стоичков

Бюджета на Република Сърбия за 2002 година бе предложен от Правителството и гласуван в парламента в износ от 219, 8 милиарда динари.

Основните характеристики на бюджета за 2002 година са увеличение на обществения продукт от 4%, увеличение на заплатите от 4% и планирана инфлация от 20 до 25%. Очаква се цените тази година да се увеличат за около 39%.

Ако се имат предвид тези очаквания и планове, назателната лихва от 73% на годишно ниво за закъснения в плащането на данъците, е напълно абсурдна и от аспект на текущата и на бъдещата икономическа политика.

На данъците които данъкоплатецът не заплати в предвидения срок се плаща наказателна лихва от 0,2% дневно, което за една година прави 73%.

Тази лихва бе атакувана пред Конституционния съд на Република Сърбия и Съюзния Конституционен съд. Републиканския Конституционен съд с решение У-бр.6/96 от 28. 12. 2000 година се произнесе, че тази лихва е законна и конституционна. Съюзния Конституционен съд с решение У-бр.145/96,146/96 и 88/97 се произнесе точно обратното, че тази лихва предвидена с републиканския данъчен закон не е в унисон с Конституцията на СРЮ. Наказателната лихва според Конституцията на СРЮ, се урежда със съюзен, а не с републикански закон.

Започвайки от 1. април 2001 г., с новия републикански данъчен закон е предвидено, че данъкоплатецът който не си плати данъка в предвидения със закона срок, плаща наказателна лихва която е предвидена със съюзния закон.

Според съюзния закон, конкретно със Закона за ръста на наказателните лихви (“Служебен лист на СРЮ”, бр. 9/01) е предвидено, че длъжниците които закъснеят с изплащането на своите данъчни задължения, да плащат наказателна лихва която се определя въз основа на месечното увеличение на цените и коефициента от 0,5%. Също е предвидено, че този закон не се отнася за плащания за които наказателната лихва е регулирана с друг съюзен закон на ниво от 0,2%, която пък в републиканския закон е прогласена за неконституционна.

Това е един от примерите как се донасят закони без да се анализират икономическите последствия до които те могат да доведат.

Накрая, според решение на Съюзния конституционен съд У-бр. 87/2000 от 25. 04. 2001 година министърът на финансите на Република Сърбия и директорът на Републиканското управление на публичните доходи, по Конституцията нямат нито конституционно, нито законно право да донасят норми за изпълняване на съюзни закони и други съюзни норми.

И покрай това, без да се съобразяват с решението на Съюзния конституционен съд и с цел по-добро разяснение за условията под които се прилага наказателна лихва за закъснения при плащането на данъците, Министерството за финансите и икономиката дават мнение бр. 430-01-239/2001-04 от 19.09.2001 година за големината на назателната лихва и във връзка с нея тълкуват съюзните закони – Закона за големината на наказателната лихва и Закона за основите на данъчната система.

Всички тия юридически неясноти в крайна сметка не отменят задължението на длъжниците-данъкоплатци да плащат наказателна лихва от 0,2% дневно или 73% годишно, въпреки че това решение на републиканското законодателство беше оценено като неконституционно.

Босилеградски новопоговорки

- Каквото сепесето, такова и десесето.
- Каквото у десесицата, такова и у магарицата.
- Храни ченге да те бие.
- Опозицията си лае, керванът си върви.
- Каквото демократите си направиха и комунистите не можаха да им направят.
- Кротък отборник от две партии бозае.
- Къорав политик, къорав народ води.
- Лъснал се като лис политик на къорсофра.
- Магаре и политик от срам не умираат.
- В Босилеград и на дама да бръкнеш в пазвата ще намериш – празно портмоне.
- Народни избраници и народни изедници – все едно е.
- Не пикай срещу кмета – ще се изпръскаш!
- Ни лук яли, ни на комунисти мирисали!
- Угоил се като ялов комунист на власт!
- Роди ме мамо с къмето, па ме хвърли при кмето.
- Усуква го като селски кмет на пресконференция.
- От всеко дърво свирка не става, ама и от всека свирка не става щатна служителка.
- Пази Боже от коциляв президент, от гнил парлмент и от рунтав кмет.
- Покрай сините отборници, и червените некадърници лапат.
- Тича като червена бабичка в “лукарата” на работа.
- Зинала му устата като на кандидат за кмет.
- Със сръбска лъжица американска попара не кусай!
- Всяко куче по общината лае!
- Трупат се комунистите в общината като мухи на мърша.
- Посинял като комунист кога падне от власт.
- Червена бабичка синя забрадка забрадила.

Асимилаторите в Босилеград (фрагменти)

Изминаха двацет века откакто
тази легендарна земя
е обзета от тишината на страхът.
Големите опълченци с шайкачи,
(не тия от битката на Шипка)
се впрегнаха в каруцата
за създаване на Велика Илюзия,
граничеща от ляво с Царството
и свързана с “релацията на
комунистическия еквивалент”.
Един човешки век на тази релация
се провежда опит за асимилация.

Отплувалото вече население
е станало по-малко от четата на Ботев.
Вътрешен проблем си има “чехълчето” –
проста планктонна клетка,
не иска вече да живее на чужда сметка
и търси своето деление чрез
“гняв за Българското спасение”;
Дарвиновата теория за
“потеклото на единките”.
Потръчковците на Великата Илюзия
уж скъпи български мисионери
са само обикновени
домашни родоотстъпници.

Иван Раденков

Дъскорезницата

Във полето до реката
фабричен комин се вдига,
и от него в небесата
черен пушек се издига.
А отвътре мъченици
кротки, вредни кат пчелици,
бурно вършат работата
и си баят за заплата.
Всичко правим, всичко делия,
само пари да изделям,
но във тия зимски дни
няма вече суровини.
А в халите ето тука,
всеки от нас нещо чука.
В канцелариите зад вратите
събрали се големците,
събрали се около кофтора
сбор от двајсетина хора.
Скромно нагриват си ръцете
и се тупат по джобовете.

Горан Петков

Екскурзия в Долно Тлъмино

Аз живея в селцето
и го нося в сърцето,
но това село нали –
е с пръснати махали.
Ще кажа за всички поред,
но за центъра най-напред.
Тук хората задружно се залагат
един на друг си помагат,

живеят си така сложно –
колкото това е възможно.
Дор три магазина има –
и през лято и през зима.
Има дори амбуланта
със затворена врата,
и ветеринарен дом стар
сложен под катинар.
Лани договор сключиха –
хлебарница отвориха,
заран-вечер топъл хляб
със чудесен аромат!
Но яви се дългоух,
с много острия си слух –
всичко иска да чуе
просто не знаем що му е!
Щом хлебарница забеляза
сам на себе си той каза:
“Май на този опонент,
аз ще стана конкурент,
не може хляба мек,
да продава тоз човек!
И започна с надпревара
хляб от града да кара,
но го никой не купува
и той почна да псува,
па го носи в зимника,
и го слага в хладилника –
ще го дава на загара
див глиган да му изкара,
че неговото сърце
е гладно за месце.
Във “Горната махала”
е весело – тра-ла-ла!
Дор полето зеленее,
една къща там белее –
баба Олга на жените
гласовито преподава
как се пипер наводнява.
В махалата “Пупулеи”
хората са пестеливи,
и са много работливи.
През реката на орище
е махала “Соборище”;
там е къщичка сама и здрава
но се чува силна врява!
Тръгнеш ли нататък пеш
в “Мановци” ще се отзовеш;
повечко са къщи тамо,
има мало и голямо –
всички те са приказливи
но са много предпазливи.
Горе в буковата гора
е “Терзийска махала”,
да кажем накратко
там живее дядо Натко,

със старата баба Енка.
Сетне долу ще не ще,
се простира “Селище”.
Тука нещата не стават
хората се само карат
и си ядове задават.
По-нагоре “Табларете”,
над тях са “Клинчарете”-
всички в къщи са се сврели
че са много остарели.
След тях идат наред:
“Косовци” са най-напред,
и в “Клисурска махала”
има къщичка една.
Тия хора на гостите –
широко отварят вратите.
Край границата е “Црешнъво”
и там няма нищо ново.
Има хора и стари и млади,
но повечето са в големи свади.
Какво ли им пада на ума,
та никой с никого не дума.
Първата кавга – малко им вода;
Втората – ходили по нужда
в ливадата чужда;
третата кавга е –
кучето ги лае.
Хайде сега мале-оле
да се върнем нанадоле,
и ще стигнем все така
до “Японска махала”.
Там живеят най-засмени
много старички ергени.
А отсреща на брега
е “Грънчовска” махала.
Малко по-нагор да пойдеш
до “Татаровци” ще дойдеш.

Тинка Тлъминка

Али Баба и 40 разбойника и първобитната акумулация на капитала

След като Али Баба най-после разбра, че времената на пладнешките обири и на горския хайдутлук по друмищата и кърищата вече бяха отминали, той събра своите 40 разбойника на поляната пред пещерата и им дръпна една патриотична реч, та ония взеха да се чешат по възшливите глави нестригани и небръснати от три години насам.

- Не е вече като едно време: – разправяше им Али Баба –завардиш дървенът и дойде ли керванът, търкулнеш главата на керванбашията, обираш там каквото има за обирание и хващаш планината. Сега хората измислили митници, банки, аларми, монитори, компютри – триста дяволии, та и разбойник да си, пак ти трябва акъл! Та ви думам, няма що да се трепеме из тия пущинаци, но дай да слизаме в града. Там вече ще видим какво ще правим: кой с бизнес, кой с политика, с това-онова – все ще му намерим колая.

След това Али Баба и неговите 40 разбойника слязоха при един планински вир и там един бръснар три дни капна от работа докато ги остриже и обръсне. После в два казана сгреяха вода, и седем дена си

Раде Спасов

Тора в обора

Ускорявам дните,
забавям мислите –
преслушвам лентата на бъдещето.

Малкото прозорче и бутилката
наблюдават изхвърлянето на тора –
катализират процеса.

Малките врабчета
с пълна доза крадено щастие
пренасят радостта на Бога.

О, Господи, ще има реколта;
пак ли ще я събират комунистите?

06.01.2002

На К – ич

Живот на измами
без синове на мама;
а на подмолните истерици –
изчадия, изчадия като глутница,
за фасул – бедна паница!

Синове на страхът –
на идеи в “реторга”;
заради “небесни” цели –
предначертана пропаст.

Задайте им други стойности,
дори неволно няма да се поправят
ще си имат само една мемория:
“винаги са прави”.
Милениум няма да им стигне –
да разберат себе си;
ще си бозаят отровата!

Не мога

Не мога да ти откажа
когато тръпнат небесата,
не мога да не те обичам
когато трептят сърцата!

Пак си присъща в поезията ми

размахваш криле на прелестта
пак вълнуваш гордостта ми
разпръсваш “вековете” на харизмата.

* * *

Можеш ли да спреш
подмолните действия
на далечен свят?
Да! Когато станеш свет
с подмолни действия;
както що спираш
величественото свирене
на щуреца –
когато станеш щурец..!

Колко чуждо звучи
този понятен език,
когато се докосваме –
до простотатата,
до свежестта!

“Аз”

Гладен, като котките на съседа:
в двама и първи век влизам –
в миналото постоянно гледам,
бъдещето откривам като реприза!

Десет години балканска проклетия,
Десет години странно вълнение –
проповядваха мъдречи национални;
и все няма оправия –
загубих равновесие,
потънах в улици кални –
радикални!

О,.. десетилетия, десетилетия
на червеното мракобесие,
махайте се от мойто равновесие!..

Тук спирам. Практиката е мръсна!
Нови идеи намирам:
теорията е чиста като небе –
по цялата вселена я пръснах
да търси Новото Бебе!

Босилеград

Босилеград – някога рай,
сега е пустиня и през май.
Вчера вяра и подем –
сега съклет и погром.

Истината сега е престъпление,
любовта към народа – отклонение!
Омразите и лъжите царуват,
изчадията и камбаните на умряло
слуха ни “милуват”.

Каж ми, кажи о, Господи,
ний жертва ли сме нужна
или жътва на заблуда
чужда?

Нашето

Подмолен свят свикнал
да го залъгват с мените – живот
и просташка натура;
определиха нашето поведение –
да сложим всичко на кура,
да не ни пука за ничие мнение..!

А вие, бъдете послушни роби –
и тлейте!
Предавайте народа – рода;
“живейте”!
Спокойни ли ще бъдете
в гроба?

Иван Раденков

Тишина

Нощта бе изпълнена
с милиони звезди.
Най-ярка бе месеца
който със светлина
обсипваше твоето лице.
Да, съзвездие беше ти!
Изпращам тих глас
към тебе, трябват
много светлинни години,
за да допрат до твоите
чулни сетива.
Това бе гласът от:
“твоят пръв любовник”
нежният мускетар –
на белия кон,
на когото ти бе принцеса.
Този път си далеч!
Аз, все още съм
под ясното небе:
с единствена надежда
“че ще те докосна”.

